STEN

A

OLSSONS

KULTURSTIPENDIUM

2015

2 0

1 5

INDEX

FÖRORD	06
CHRISTIAN ZACHARIAS, GÄSTPROFESSOR PÅ HSM	10
MAKER SPACE, EN KREATIV MÖTESPLATS	30
MALIN BOBECK	46
ANDREAS ERIKSSON	64
KLAS LINDQUIST	82
JONAS DAHLBERG	100
DAVID LUNDQVIST	120
AGNES CASIMIR LINDHOLM	138
HONORÄRSTIPENDIUM, TOMAS VON BRÖMSSEN	152
MOTIVERINGAR	174
CURRICULUM VITAE	176
MOTTAGARE AV STEN A OLSSONS KULTURSTIPENDIUM	182

DET ÄR MED STOR glädje jag ånyo inbjuder till läsning av årsboken för Sten A Olssons Stiftelse för Forskning och Kultur. I årets publikation får ni möjlighet att möta 2015 års kulturstipendiater, samt stifta bekantskap med några av de forskningssatsningar som stiftelsen har valt att stödja under längre eller kortare tid.

Här presenteras dirigenten och pianisten Christian Zacharias, som under en treårsperiod verkat som gästprofessor på HSM, Högskolan för scen och musik i Göteborg. Stenastiftelsens engagemang i det mångdisciplinära och gränsöverskridande Maker Space-evenemanget, som ägde rum i Bältesspännarparken i Göteborg under våren 2015, blir belyst genom samtal med några av nyckelpersonerna. I år delar vi också för första gången ut ett honorärstipendium. En unik händelse till en lika unik som folkkär artist – Tomas von Brömssen.

Nämnas bör även donationen om fem miljoner kronor till Göteborgsoperan för uruppförandet av Hans Gefors nyskrivna opera *Notorious*, med libretto av Kerstin Perski och världsstjärnan Nina Stemme i huvudrollen. Syftet är både att sätta Göteborgsoperan på världskartan och att öka publikens intresse för nyskriven musikdramatik. In- och utflödet av kunskaper, idéer och kompetens är en livsnödvändighet för att Göteborg skall kunna fortsätta att utvecklas som stad och locka till sig människor med drivkraft och visioner.

Göteborg är en hamnstad och vi skall ut med fartygen, godset och kulturen. Och vi skall ta emot de begåvningar som vill komma till oss. Det förutsätter scener, mötesplatser och sammanhang där kreativiteten kan växa och blomstra. Så möjliggörs de nyskapande korsbefruktningar mellan konst och vetenskap som låg donatorn, Sten A Olsson, varmt om hjärtat.

MADELEINE OLSSON ERIKSSON

Ordförande
Sten A Olssons Stiftelse för Forskning och Kultur

Nina Stemme i *Notorious*.

CHRISTIAN ZACHARIAS
GÄSTPROFESSOR PÅ HSM

MAKER SPACE
EN KREATIV MÖTESPLATS

CHRISTIAN ZACHARIAS
GÄSTPROFESSOR PÅ HSM

Intervju: Sara Michaëlsson & Magnus Haglund
Text: Sara Michaëlsson

– Svara inte! Låt det ringa!
You Tube-klippet från Göteborgs konserthus 24 oktober 2013, då en mobiltelefon plötsligt börjar ringa mitt i solokadensen i en av Haydns pianokonserter, har hittills klickats mer än 800 000 gånger. Christian Zacharias är numera inte bara ryktbar som stjärnpianist och dirigent på den internationella musikscenen, utan även på internet.

SOM GÄSTDIRIGENT HOS Göteborgs Symfoniker har Christian Zacharias på ett genomgripande vis lyft orkesterns spel och förståelse av den wienklassicistiska repertoaren och fått Symfonikerna att spela Mozart, Haydn, Beethoven och Schubert på en helt ny nivå. Samarbetet med Göteborgssymfonikerna etablerades redan 2001. Dåvarande konserthuschefen, Sture Carlsson, inbjöd Christian Zacharias att som förste gästdirigent utveckla och fördjupa orkesterns förtrogenhet med det wienklassicistiska tonspråket – ett långsiktigt arbete av både praktisk och teoretisk natur.

– Det var ett perfekt tillfälle, säger Christian Zacharias. Det fanns ett tomrum att fylla och en stor utvecklingspotential. Neeme Järvis (dåvarande chefdirigent) största intresse och huvudsakliga inriktning gällde den romantiska repertoaren, och kanske i synnerhet den nordiska. Uppdraget var lockande på alla vis och det sammanföll i tid med att jag mer och mer började att kombinera mitt arbete som pianist med att dirigera.

Sedan 2012 är Christian Zacharias också knuten till HSM, Högskolan för scen och musik, som gästprofessor genom Stenastiftelsens försorg. Vi söker upp Christian Zacharias för att boka in ett längre möte. Han befinner sig just då i Göteborg för att som solist och dirigent, tillsammans med Symfonikerna, bland annat framföra Beethovens tredje pianokonsert. Vi hittar honom i ett av repetitionsrummen på Konserthuset.

– Han arbetar hela tiden, säger producenten Katarina Danielsson som visar vägen. Christian Zacharias avslutar den fras han var mitt i när vi knackade på och hittar några stolar att sitta på. Vi kommer överens om att ses i hans hem ute på engelska landsbygden, i grevskapet Kent, och lyckas hitta några tomma dagar i slutet av april när Christian Zacharias tillfälligt är hemma. Med över 200 dagar om året på resande fot, konserter, master classes, undervisning och seminarier över hela världen, är det många pusselbitar som skall stämma. Till Göteborg kommer han dock gärna och värderar både arbetet med orkestern och dialogen med studenterna högt.

– Det är mycket som är unikt här i Göteborg, säger Christian Zacharias. Det finns en alldeles speciell öppenhet och lyhörd nyfikenhet hos orkestern, som verkligen inte är självklar på alla håll. Jag skulle nog säga att det är en av världens mest socialt avancerade orkestrar, präglad av sammanhållning, ömsesidig respekt och förståelse. Dessutom finns här en oerhört viktig och levande direktförbindelse mellan Musikhögskolan och Symfonikerna, då många av orkesterns musiker också undervisar där. Det enda jag skulle önska mig är mer tid, både med orkestern och med studenterna. Det här är ett långsiktigt arbete, något som kräver tid för att utvecklas, kontinuitet för att växa och blomstra.

Vi lämnar Christian Zacharias efter att ha utbytt adresser och telefonnummer, och har inte hunnit stänga dörren efter oss förrän vi hör honom återuppta Beethovenspelet just där vi avbröt honom.

– Det går tåg från Charing Cross en gång i halvtimman. Själva resan tar en timma ungefär, men ring och beställ taxi till mitt hus redan från tåget, instruerar Christian Zacharias.

Vi stiger av på en liten sömnig station där det tycks råda söndagsstämning, trots att det är fredag. Grevskapet Kent, som går under benämningen »Englands trädgård«, visar sig från sin allra vackraste sida, med försommarskir grönska och blommande fruktträd. Den lokala taxin kör oss allt längre bort på smala vägar kantade av lummig grönska, då och då avbruten av intensivt blåa fält med Blue Bells, den engelska klockhyacinten (Hyacintoides non-scripta). Den växer förvildad under de nyutsprungna lövträden och lockar varje år ut botanikälskande britter på blomstervandringar.

Vi svänger in på en ännu mindre, svårframkomlig grusväg och ser ett stort Tudorhus avteckna sig uppe på höjden, omgivet av gigantiska blommande japanska körsbärsträd. Utsikten över det soldisiga landskapet är milsvid. En glad och avspänd Christian Zacharias möter oss vid grinden, som vi sedan noggrant stänger efter oss.

– Det första året åt kaninerna upp allting vi planterade, nu har vi stängslat ordentligt. Vi flyttade hit från centrala London 2011. Både jag och min fru Katherine är hängivna trädgårdsälskare och det stod klart redan från allra första ögonblicket att det var här vi skulle bo, trots att jag hade drömt om högt i tak och stora väggytor där jag kunde få plats med min nutida konst. Nu är jag här i ett kulturminnesmärkt hus med lågt i tak och ekbjälkar från 1500-talet i stället!

På framsidan av huset syns en klosterträdgårdsliknande anläggning med symmetriskt klippta buxbomshäckar, gångar med mjukt rundade stenar och en springbrunn omgiven av blommande tulpaner. En valvbåge i smide bildar slutpunkt för trädgårdsrummet. Man kan lätt se framför sig hur de ännu nyplanterade New Dawn-rosorna och klematisen kommer att slingra sig upp. Längs en husvägg klättrar en vinstock som redan fått nya, ljusgröna blad. Salvia, lavendel och stora, övervintrade rosmarinbuskar för snarare tankarna till Provence, än trakterna kring London. I kökträdgården på baksidan spirar vitlök, olika salladssorter och röd cikoria.

– Jag skulle vilja spendera mer tid här förstås, säger Christian Zacharias. Men det är också fördelen när jag är i Göteborg till exempel. Det blir en ö av musik, en koncentration på arbetet. Då jobbar jag bara – hela tiden. Här är det svårt att inte dras ut i trädgården.

Att trädgård, odlande och musik hör tätt ihop för Christian Zacharias är tydligt.

– Trädgården är ett sätt att lära sig tålamod. Det handlar inte i första hand om att samla sällsynta plantor, utan om att lära sig vad som kan gro och blomstra. Lära sig betydelsen av inramning, begränsning och reduktion, öva upp sin förståelse för spatialitet, känsligheten för nyanser.

Vi har slagit oss ner i ett verandaliknande rum med utsikt över den omgivande trädgården. Reflektionerna över odlandets betydelse för oss osökt in på Haydn, en tonsättare som Christian Zacharias ständigt återvänder till.

– Haydns symfoni nr 88 var faktiskt det allra första orkesterpartitur som jag skaffade mig i tolv-trettonårsåldern, säger Christian Zacharias. Men Haydn måste spelas på rätt sätt – en dåligt spelad Haydnsymfoni faller platt. Hans musik är så genuint musikalisk, men för att spela den krävs inte bara hantverksskicklighet utan en djupare förståelse. Det är själva essensen i musiken som jag vill förmedla. Man måste »tala« musik, inte svenska, tyska eller engelska. Musiken som språk

CHRISTIAN ZACHARIAS GÄSTPROFESSOR PÅ HSM

och berättelse, det är det jag vill åt. Jag vill visa andra det som gör mig själv förundrad, det som finns gömt i noterna. För mig hör traditionslinjen Haydn-Schubert-Bruckner intimt ihop och jag kommer att fortsätta att utforska det materialet hela livet.

– Tidens betydelse, ramverket, de repetitiva elementen, reduktionen och minivariationerna, sättet att utnyttja avståndsförhållanden och spatial distans upphör aldrig att fascinera mig. Mitt förhållande till Schubert har till exempel bara intensifierats med åren. Man tar inte bort magin genom att sätta sig in i saker. Upplevelsen blir bara fördjupad.

Vad är det som krävs för att bli en bra lärare och god pedagog?, undrar vi. Hur förmedlar man kunskap och erfarenheter på bästa vis?

– Mitt mål är att inspirera och väcka nyfikenhet, säger Christian Zacharias. Jag har varken tålamodet eller möjligheterna att vara den som uthålligt undervisar varje dag. Jag är inte där för att hjälpa till med att nöta in, repetera och öva. När den nivån är passerad handlar det om att stärka studenternas självständighet. De måste hitta sin egen röst, sin egen väg. Idealet är egentligen att göra mig själv så överflödig som möjligt, att bara gripa in där det behövs, bli en gnisttändare och inspiratör. Traditionell undervisning kan lätt bli begränsande och ensidigt resultatinriktad. Det är minst lika viktigt att öppna dörrar, visa betydelsen av ett större perspektiv på konst och liv över huvud taget. Det kan hända att jag nästa gång väljer att göra helt andra saker med mina master class-studenter – laga mat eller plantera till exempel. Det är också ett sätt att i praktiken öva sig i reduktion, undersöka hur man skapar den där samklangen, sammansmältningen av olika element. Rutinen är den absolut största faran av alla. Det viktigaste är nog att våga fortsätta att pröva, att bibehålla sin öppenhet och nyfikenhet, att

se misstaget som en gåva. Man måste ta det tillvara, inte bara rätta det, utan låta det påverka helheten. Det är därför datorer inte är kreativa.

Det går inte att ta miste på Christian Zacharias engagemang när han talar om kunskapsförmedling och undervisning. Det är de egna insikterna och erfarenheterna som ligger till grund och han ser lärandet som en oavslutbar, livslång process. Undervisning är dialog, kommunikation, att ge och få tillbaka.

– Jag är inbjuden att undervisa, men är också den som lär mig, säger Christian Zacharias. Musikanalys är ingen patologi. Det är på samma gång en upptäcktsfärd, en möjlighet att uppleva miraklen och undren, relationerna och sambanden mellan struktur, komposition och tonspråk. Jag längtade alltid själv efter den sortens inspiratörer och ögonöppnare som ung.

– Ett sådant omtumlande och klargörande ögonblick var till exempel när jag 1976, då jag var 25–26 år, skulle spela med Sergiu Celibidache som dirigent. Vi övade intensivt i en vecka, praktiskt taget dygnet runt. Han krävde oavbruten närvaro och koncentration på högspänningsnivå. Det blev en sorts chockinspiration, så stark att jag nästan blev fysiskt sjuk, något som måste sjunka in och smältas innan det kunde verka. Men för mig blev det också en sorts frigörelse och förlösning, något som befriade mig från imitationens och härmandets fängelse. Ett sätt att hitta en egen väg, att tala med min egen röst. Celibidaches inspelning av Beethovens Kejsarkonsert, med pianisten Arturo Benedetti Michelangeli, som jag dittills sett som eftersträvansvärt ideal, upphörde att vara norm. Jag kände plötsligt att det var möjligt att ifrågasätta tolkningarna, och inte minst strävan efter perfektion. Perfektion kanske i själva verket är lika med konstnärlig död. Celibidaches betydelse flyttades från förebild till kraftkälla.

Vi lämnar det soliga uterummet och följer med Christian Zacharias till den ombyggda lada som numera inhyser delar av hans konstsamling och en rymlig musikstudio med vita väggar och högt i tak. I ena hörnet står en stor konsertflygel och längs en vägg finns en cembalo, en kopia av ett portugisiskt instrument, kanske just ett sådant som Domenico Scarlatti själv spelade på under sin tid i Lissabon på 1720-talet. Två stora, antika turkiska mattor i milda kulörer ligger på golvet och på väggarna syns exempel på den nutida konst som fångat Christian Zacharias intresse. Men vad är det där?, undrar vi och pekar på ett fantasieggande skulpturalt träföremål, som står lutat mot en vägg.

– Det ser ut som en Louise Bourgeois, inte sant?, säger Christian Zacharias och skrattar. Den gick inte att motstå när jag av slump fick syn på den under en resa i Turkiet. Det är i själva verket en antik skördetröska. Allt ligger i betraktarens öga!

Två små anspråkslösa, men märkligt magnetiska målningar av ett ensamt glas väcker vår nyfikenhet. Konstnären Peter Dreher, numera i 80-årsåldern,

har sedan 1972 målat samma motiv, om och om igen. Christian Zacharias såg några av målningarna på en utställning i slutet av 1970-talet och kände en omedelbar valfrändskap.

– Han sätter sig ner och gör det för första gången – varje dag! Det är likadant, men allt är samtidigt annorlunda, med tusentals små mikronyanser och skillnader. Det finns inget storvulet, inga yviga gester, bara ett tålamod och en allt skarpare syn, en förhöjd sensibilitet. Upprepningens och reduktionens magi. Det han håller på med ligger nära det jag själv strävar efter och vi har faktiskt gjort ett gemensamt projekt där han tillfälligt lämnade sitt glas. En cd-utgåva med Scarlattis G-dursonat K 55, som för övrigt varit mitt extranummer sedan 1973, i 20 versioner. Han målade 20 porträtt av Scarlatti till omslaget och jag lyckades samla in 20 olika liveinspelningar av mina egna framföranden. Den gavs ut som en sorts konstobjekt i begränsad upplaga 1995.

Fotografen Peter Claesson prövar ljusförhållandena när Christian Zacharias sätter sig vid Steinwayflygeln. Är det här du brukar öva?, undrar vi.

– Nja, det är här jag gör de sista genomgångarna före ett framförande. Men till vardags använder jag musikrummet som ligger i anslutning till huset, dit man kan gå direkt från köket.

Vi kommer in i ett mindre rum, där en flygel upptar det mesta av golvytan. I bokhyllorna trängs trädgårdslitteratur med konstböcker och partitur. På en låg hylla bakom flygeln ser vi plötsligt en originalutgåva av Andy Warhols berömda bananomslag till Velvet Undergrounds debutskiva från 1967.

– Jag hade tur, säger Christian Zacharias. Jag fick av en slump syn på den i en affär med begagnade skivor i Amsterdam. Den är väldigt fin faktiskt, helt intakt. Ett överkomligt sätt att skaffa sig en Andy Warhol.

Christian Zacharias sätter sig vid flygeln, slår an några toner, och börjar så småningom att spela. Noterna är från György Kurtágs arrangemang för fyrhändigt piano av Bachs kantat »Gottes Zeit ist die allerbeste Zeit«. Fast här lyckas Christian Zacharias med cirkusnumret att spela det fyrhändiga arrangemanget själv, samtidigt som han kommenterar musiken och berättar om Bachs originalpartitur där den återhållsamma och melodiska passagen är skriven för orgel och två flöjter.

– Jag spelar ofta Bach på morgonen, som uppvärmning, säger Christian Zacharias. Det är ett sätt att komma i stämning. Bra för sinnet och bra för händerna.

MAKER SPACE
EN KREATIV MÖTESPLATS

Intervju: Sara Michaëlsson & Magnus Haglund
Text: Sara Michaëlsson

Att Stenastiftelsen medverkade som arenapartner för Makerspace-evenemangen i Bältesspännarparken under årets Vetenskapsfestival är egentligen ganska naturligt. Här återfinns just den initiativrikedom och idékraft som Stenastiftelsens grundare Sten A Olsson ville stötta och hjälpa fram.

MAKERKULTUREN ÄR EN VÄXANDE, global gräsrotsrörelse som engagerar allt fler. Med sin tillåtande, lekfulla och demokratiska grundtanke lockar den människor i alla åldrar att pröva sin kreativitet, testa sina idéer och, inte minst, dela kunskaper och erfarenheter med varandra. Ingångarna i denna gör-det-själv-kultur är många. Samarbeten över de traditionella fackgränserna gör det möjligt att skapa nya kreativa rum, där teknologi, hantverk, vetenskap, konst och design kan samverka.

Vi passar på att träffa några av de inblandade aktörerna under festivalveckan för att få reda på mer. Några av dem finns också på plats under den avslutande helgen i april, när solen lyser över de stora tälten som står uppställda vid Bältesspännarparken. Det är fullt av besökare som strömmar in och ut – barn och föräldrar, ungdomar och äldre, människor från många olika kulturer och språksfärer. Inne i tälten pågår en mängd olika verksamheter samtidigt.

Kakburkstechno med egentillverkade instrument gjorda av återvunnet material överröstar tillfälligt det mesta. Runt ett bord med elektronikavfall arbetar ett gäng killar i djup koncentration med att sätta ihop delar. Framför dem kan man se exempel på vad som redan konstruerats och uppfunnits, till exempel i form av innovativa lampor och armaturer. I en annan avdelning finns leksaksåtervinning där man kan sätta ihop nya skapelser av gamla delar.

På ett stort bord intill upptas hela ytan av ett flygfoto över Göteborg, där Future City Lab/Collaboratory uppmanar besökarna att placera ut sina förslag till förändringar och förbättringar. På en lapp står det mödosamt textat: »Det är ett hus för barn om man inte kan ta hand om dom pricis då. Inga vuxna får vara där. Utom fröknarna!« En annan beskriver ett höghus med solpaneler

och trädgård på taket. Vid platsen för Stenaterminalen sitter ett förslag om att förvandla lokalerna till ett nytt kulturhus. Engagemanget för den egna staden och dess framtid är stort och levande och det går lätt att se att bidragen kommer från alla åldrar.

Utanför tälten vaggar några gigantiska uppblåsbara vita kaniner av och an i den friska vinden. En vattenskulptur i ständig loop, ett slags portal eller dörröppning där vattenkaskaderna oupphörligt faller och skapas på nytt, lockar människor till sig. En av makerspaceaktivisterna, uppfinnare av en enkel men genial konstruktionsmetod med plaströr, har en liten flyguppvisning med en egentillverkad drönare. Den liknar mest en rocka till formen. Förtjusningen är stor när den, surrande som en bisvärm, lyfter över gräsmattan och svävar iväg med långsamma vingslag, som en fladdermus i ultrarapid.

Vi kikar upp mot Stora Teaterns tak för att se om den utlovade, konstgjorda regnbågen går att upptäcka.

– Vill ni följa med upp? Jag skall just gå dit och sätta igång den, säger Oscar Aschan, projektledare och koordinator bakom flera av de samarbeten som nu visas upp.

Vi har träffats tidigare under veckan, mitt i det hektiska förberedelsearbetet. Oscar Aschan är till vardags verksam på avdelningen för Teknisk fysik på Chalmers där han arbetar på sektionen Forum för fysik och konst. Vad jobbar du med där?, undrar vi.

– Jag är en sorts projektledare och spindel i nätet skulle man kunna säga. Jag hjälper till med att realisera projekt och syr ihop konstnärssamarbeten, inte minst på det internationella planet. Det kan handla om att ställa våra tekniska tillgångar till förfogande och bistå med expertkunskap inom specifika tekniska områden. Många konstnärer med intressanta visioner och idéer

MAKER SPACE

EN KREATIV MÖTESPLATS

behöver hjälp med att förverkliga dem. Här kan vi också konkret visa vad man kan använda naturvetenskaplig forskning till. Kreativiteten ökar alltid när nya sektorer möts. Vi bidrar med strukturtänkande och flödesteknik, analyserar vad som går att genomföra och hjälper till med produktionen.

Hur har den här verksamheten tagits emot på Chalmers?

– Det är två läger, säger Oscar Aschan. Några är väldigt entusiastiska och engagerade, ser möjligheterna och synergieffekterna, hur skapande och lekfullhet är varandras förutsättning. Andra är mer skeptiska och ifrågasätter »nyttan«. Men internationellt är exemplen på liknande arbetsmetoder många. På de amerikanska universiteten Stanford och MIT har man till exempel hållit på ett bra tag. Vi började 2013, efter ungefär ett och halvt års förberedelsearbete. När de två världarna möts och kommunicerar, hittar fram till ett gemensamt språk, kan fantastiska saker hända. Här jobbar människor från helt skilda områden och discipliner tillsammans och byter idéer – ingenjörer, arkitekter, kemister och konstnärer.

– Jag hade redan tidigare arbetat i samma anda, men det är klart att det är en enorm skillnad att ha tillgång till alla de resurser som finns inom Chalmers. Man kan säga att jag flyttade över hela min verksamhet hit. Nu arbetar jag för att fler skall få upp ögonen för vilka möjligheter som öppnar sig. Inte minst för Göteborg som stad.

Vi har förstått att regnbågen är tänkt att vidareutvecklas och återkomma inför Göteborgs 400-årsjubileum 2021. Varifrån kom idén?

– Den artificiella regnbågen inspirerades av ett vattenbaserat projekt med konstnären Olafur Eliasson, som vi bistod med vissa tekniska detaljer. Det känns viktigt och självklart att på alla vis arbeta för att Göteborg blir en regnbågsstad.

OSCAR ASCHAN
JASMINE IDUN LYDMAN

ERIK TORSTENSSON
OLLE BJÄRKÅS

Vilken är din egen bakgrund? Du är väl egentligen inte naturvetare, även om du numera hör hemma på Teknisk fysisk?

– Jag har flera olika utbildningar och är i grunden både psykolog och konstvetare, säger Oscar Aschan. Jag har studerat mycket utomlands, bland annat i Siena, London, Glasgow och Toulouse. Dessutom i Stockholm och Uppsala, förutom i Göteborg. Mitt internationella kontaktnät är till stor nytta i det här arbetet. Det finns också många idéer som jag gärna skulle se förverkligade här hemma i Göteborg. I Glasgow, där jag jobbade under en period, satsar man oerhört medvetet på olika gemensamma aktiviteter i det offentliga rummet, sådant som verkligen involverar

medborgarna och väcker uppmärksamhet. I Turin har man låtit konstnärer skapa all julbelysning. Jag skulle vilja att Göteborg satsade mer på att vara i framkant, tog tillvara på vad det innebär att vi från Chalmers sida till exempel för en dialog med Anish Kapoor om olika sorters bearbetningar av rostfritt stål, något som förhoppningsvis kan leda till ett nytt konstprojekt. Tänk om vi kunde ha ett av hans verk här i staden, tillgängligt för alla!

Ett exempel på samarbete på närmare håll är den prototyp för en vattenskulptur som studenter och forskare på Chalmers har arbetat med tillsammans med konstnären Pål Svensson.

– I det här sammanhanget är stöd från icke-politiska bidragsgivare naturligtvis avgörande, säger Oscar Aschan. Att någon vågar satsa på det som är oprövat och okänt, men som kan leda till så mycket ny kunskap, alstra så mycket kreativ energi.

Kreativ energi, att ta saken i egna händer och skapa sina egna förutsättningar är något som i hög grad utmärker Jasmine Idun Lyman, som vi söker upp för att få makerspace- och DIY-kulturen (Do-It-Yourself) belyst från en litet annan synvinkel. Vi träffas ute på Lindholmen där samverkansprojektet Collaboratory har sina lokaler i samma byggnad som Gothenburg Film Studios. Jasmine Idun Lyman bildade Collaboratory våren 2011 med drömmen och målet att öppna en tillgänglig, transdisciplinär verkstad för interaktiv konst, media och olika gränsöverskridande verksamheter. Men också med syftet att skapa en socialt och ekonomiskt hållbar arbetsmiljö för alla de aktivister och kreatörer som saknar en plattform. Drivkraften och upprinnelsen kommer direkt ur de egna erfarenheterna, såväl från arbetsliv som från omfattande akademiska studier inom konst, media, antropologi och kommunikation. Bristen på samverkan och medskapande skapade en frustration som till slut ledde fram till egna initiativ.

Collaboratory grundades utan kommunalt eller regionalt stöd och är uppbyggt kring öppenhet och tillgänglighet för alla intresserade. Som medlem har man, för en låg avgift, fri tillgång till 500 kvadratmeter arbetsyta med 3D-skrivare, lödstationer, trä- och metallverkstäder, symaskiner, stickmaskiner, ytor för workshops och utställningar, och, kanske viktigaste av allt, ett stort disciplinöverskridande nätverk av människor med olika kunskaper, kulturell bakgrund och erfarenheter.

– Jag ville skapa en sorts blandning av konstateljé och innovationslabb, säger Jasmine Idun Lyman. En miljö som gynnade och uppmuntrade samskapande, forskning och utveckling. Där man kunde ägna sig åt prototyputveckling, experimenterande och innovation i skärningspunkten mellan teknologi, hantverk, konst och design. Mitt eget fokus har legat mycket på interaktiva spel, film och kommunikationsteknologi. Men Collaboratory är öppet för alla konstformer. Makerkulturen handlar om frihet, hur man kan bygga själv, lära sig genom att arbeta tillsammans, genom att göra saker. Det finns en väldigt viktig utbildningsaspekt i allt det här och vi har arbetat mycket med ungdomar i så kallade riskområden, fångat upp deras intresse genom att just bjuda in dem att själva bli aktiva. Allt bygger på förtroende och tillit. Förtroende förändrar människor och att ge plats åt dem som av olika anledningar har hamnat utanför är något av det viktigaste man kan göra. Läget här ute är perfekt på många vis – precis i gränslinjen mellan det högteknologiska Science Park och det ruffigare Biskopsgården.

Vi går runt i de stora lokalerna och ser exempel på hur utrangerad datorutrustning byggts om till nya funktioner, hur återvinningstänkandet konkret genomsyrar all verksamhet. Här är Buckminster Fuller-citatet som hänger på en vägg – »We are the architects of the future, not its victims« – alldeles uppenbart en levande verklighet. Den visionäre amerikanske arkitekten, formgivaren, uppfinnaren och systemteoretikern Buckminster Fuller (1895–1983) var en av dem som tidigast formulerade tankar om kollaborativa miljöer och hållbara system. I dag är han en av makerkulturens viktigaste föregångare, inte minst genom sitt icke-linjära tänkande.

Hur lekfullhet och fritt tänkande kan leda till oväntade resultat får vi höra mer om när vi träffar projektledaren och spelutvecklaren Olle Bjerkås och uppfinnaren och entreprenören Erik Torstensson. Den sistnämnde är mannen bakom succén Strawbees, ett enkelt och obegränsat byggsystem med sugrörsliknande plaströr som går att använda i alla format. Vi ses på KKV, Konstnärernas kollektivverkstad, ute på Röda Sten, men både Olle Bjerkås och Erik Torstensson har flera verksamheter runt om i staden. Ivrigheten i att förmedla så mycket som möjligt av det de bägge brinner för är smittande. Också här står det upplevelsebaserade lärandet i fokus.

– Vi är entreprenörer med inriktning på lek!, säger Erik Torstensson. Jag är egentligen civilingenjör i maskinteknik i botten. Det jag själv tycker är allra roligast och som jag vill få alla att upptäcka är glädjen i att skapa själv, sätta ihop grejer tillsammans med andra och testa om de funkar. Dessutom finns det hela tiden en grön agenda, ett praktiskt kretsloppstänkande i alla processer. När vi är ute och jobbar med barn och ungdomar får vi hela tiden frågan »Kan man göra det här?« Svaret blir alltid antingen »Ja!«, eller »Vet inte? Testa!«. Vi är så vana vid att vara passiva konsumenter, köpare av perfekta, färdiga produkter. Jag vill hylla misstagen – det är de som leder utvecklingen framåt.

Här börjar Olle Bjerkås och Erik Torstensson att utveckla ett entusiastiskt resonemang om hur de bästa idéerna oftast dyker

upp när man egentligen skulle ha gått hem för länge sedan, och hur viktigt det är med arbetsmiljöer som är öppna – även i tidsmässig betydelse.

– Makerrörelsen är en miljö där tillgänglighetstänkandet står i fokus och den tid vi lever i nu är fantastisk på det sättet, fortsätter Erik Torstensson. Du behöver inte vara rik för att ha tillgång till avancerad teknik. Informationen är fri och utvecklingen går i rasande takt, mycket snabbare utanför forskningsvärlden än innanför, där man av nödvändighet är styrd av andra parametrar. Grunden i alla forskning är att våga pröva, våga leka. Det är en välkänd sanning att många stora vetenskapliga upptäckter kommit fram mer eller mindre slumpmässigt. Därför måste det finnas miljöer och arenor där öppenheten och de fria tankarna får utrymme.

Både Olle Bjerkås och Erik Torstensson har en bakgrund som passionerade brädspelare och intresset ledde till att de tidigt började att skapa egna spelstrategier, både för fysiska brädspel och dataspel. Programmering blev ett nytt språk att tillägna sig. Att spel och spelande är viktiga gemensamhetsskapare och kan fungera som utvecklingsplattform för experimentella tankemodeller är de bägge överens om.

– Jag tror att vi är på väg in i en annan ekonomisk epok, säger Olle Bjerkås. Det blir färre megabolag när saker och ting blir tillgängliga och billiga. Det öppnar för en mindre centralstyrd, mer kollaborativ ekonomi, med individer som blir producenter och medskapare i stället för att bara vara mottagare av vad någon annan har framställt. Världen både krymper och växer, det uppstår neurala, globala nätverk som kan kommunicera med varandra.

MALIN BOBECK

ANDREAS ERIKSSON

KLAS LINDQUIST

JONAS DAHLBERG

DAVID LUNDQVIST

AGNES CASIMIR LINDHOLM

TOMAS VON BRÖMSSEN

MALIN BOBECK

MALIN BOBECK

Intervju: Sara Michaëlsson & Magnus Haglund
Text: Sara Michaëlsson

Högteknologiska material och uråldriga tekniker. Fiberoptik och handvävstol. När textildesignern Malin Bobeck formulerar sina arbetsmetoder är processen lika viktig som resultatet.

Malin Bobeck

–JAG VILL ALLTID förstå hur saker och ting hänger ihop och är konstruerade, säger Malin Bobeck. Ett sätt att ta reda på det är att uppfinna nya saker, sådant som inte finns men som jag tycker borde existera.

Mittemot kungliga slottet hittar vi Flemingska palatset, en imposant 1600-talsbyggnad som sedan april i år inhyser ett så kallat »co-working space«, med stora gemensamma ytor. Idén och grundtanken bakom projektet är att skapa en kreativ miljö där alla de olika verksamheterna kan dra nytta av varandras kunskaper och kompetenser. Och här finns exempel på de mest skilda branscher och yrkesområden: formgivare och arkitekter, ett företag som bygger journalsystem för vården, ett annat som jobbar med hur man mäter arbetsglädje och välmående inom företag, men också Rättviseförmedlingen som har sitt kontor här, liksom en folkkär schlagerartist.

– Det känns roligt och utvecklande att vara omgiven av så mycket kompetens och lätt att knyta kontakter när alla rör sig i samma byggnad, säger Malin Bobeck, när vi slagit oss ner i ett av de rymliga rummen där en handvävstol står placerad i ett hörn och de stora borden är fyllda av olika textilier.

– Man vågar mer i en sådan här miljö, där man kan ventilera idéer eller be om praktiska råd. Att jobba tillsammans med andra kan frigöra fantasin på ett fantastiskt sätt, det gör en mindre rädd och mindre begränsad.

För en nyfiken och vetgirig person som gillar att experimentera med kombinationer av material och tekniker är det förstås en perfekt plats. I en serie olika projekt har Malin Bobeck de senaste åren undersökt hur textila vävtekniker kan fungera ihop med nya, högteknologiska material och bland annat skapat ljusemitterande vävar med hjälp av fiberoptik. Resultatet har blivit ett

slags interaktiv, tredimensionell textilkonst där samspelet mellan material, strukturer och ljuskällor prövas på olika vis.

– Jag har hållit på med textil i olika former i över tio år, säger Malin Bobeck. Intresset har nog alltid funnit med mig. Jag läste industridesign på Polhemsgymnasiet i Göteborg, men kände att jag ville jobba mer med händerna, inte bara sitta framför datorn. Jag har alltid sytt mycket, inte minst kläder, men det var samtidigt inte det jag ville göra som profession. Redan tidigt var mitt stora intresse material och konstruktion. Efter gymnasiet gick jag ett år på folkhögskola i Väddö, där man fick hålla på med alla sorters hantverk. Sedan jobbade jag en hel del med teaterkostym och rekvisita och gjorde bland annat dockor till en musikalföreställning. På Tillskärarakademin i Göteborg fortsatte jag att fördjupa mig i mönsterkonstruktion och tillskärning och läste senare textilhistoria och textilvetenskap i Uppsala under två terminer.

– 2010 kom jag in på Textilhögskolan i Borås. Det var nog där jag på allvar upptäckte mitt intresse för teknik, hur saker och ting hänger ihop och hur man kan komma på lösningar och hitta samband. Jag kunde bejaka en sida av mig själv som jag inte riktigt hade varit medveten om förut. Tänka ut saker och pröva dem i praktiken, inte hindras av att något var okänt utan i stället tänka »Det här har jag inte gjort förut, det måste jag pröva«.

Malin Bobeck är inte ensam om att jobba med fiberoptik i textil, men hennes ingång är litet annorlunda.

– Ja, många använder fiberoptiken för dess förmåga att leda ljus och försöker att anpassa textilen efter det. Jag gör närmast tvärtom, vänder på det och utgår från textilens uttryck i stället och kombinerar det med andra, föränderliga material. Sådant som kan krympa eller bli hårt. Eller konduktivt garn, det vill säga tråd som leder elektricitet.

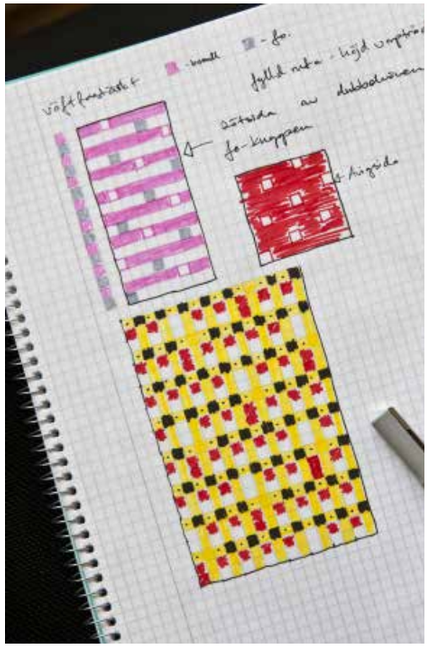

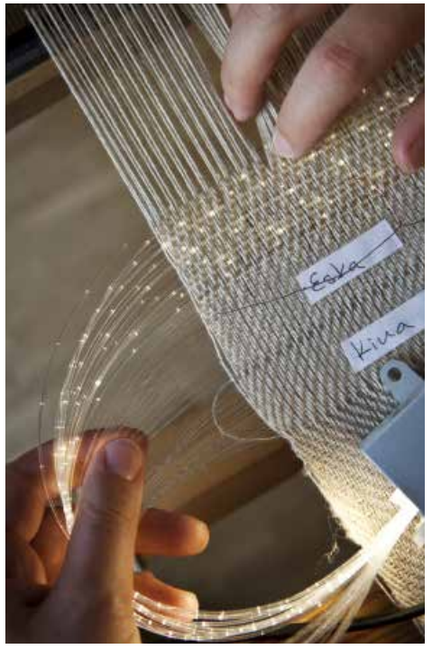

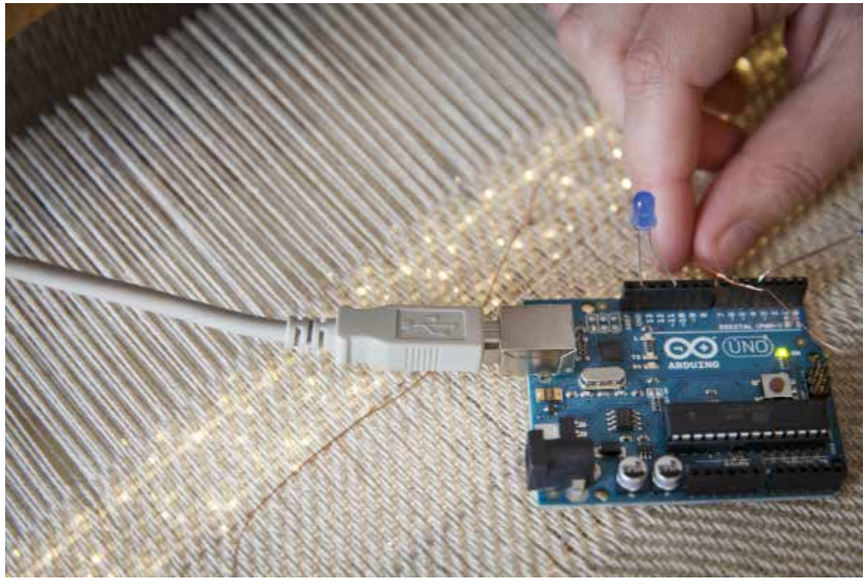

– Den här till exempel, säger Malin Bobeck och tar upp en tunn plasttråd av optisk fiber. Den är tillverkad med så kallad totalreflektion som gör att ljuset leds vidare och fibern avger sitt starkaste ljus i ändan av tråden. Den är inte tänkt att vävas med utan egentligen avsedd för belysningssammanhang. När jag använder den manipulerar jag fibern genom vävningen och får den att brytas litet grann, så att ljuset sipprar ut i de »skadade« delarna. Det jag jobbar mycket med just nu är att, genom de ledande garnerna, förvandla hela textilen till en sorts kapacitanssensor som kan känna av beröring och som kan kopplas till programmerbara RGB-dioder. RGB står för red-green-blue. Färgerna skiftar alltså beroende på till exempel beröring.

– Kom med en trappa upp så skall jag visa några prototyper, säger Malin Bobeck. Jag har samlat ihop litet olika textilier och placerat dem i ett mörkare utrymme, så att man kan se ljuseffekten bättre.

På väg upp passerar vi ett exempel på Malin Bobecks textilier för möbelbruk. En tygklädd sittpuff eller pall med integrerade ljuskällor och reliefartad mönstring. När den är släckt och belyst utifrån syns färgfälten och de olika strukturerna på ett vis. När den tänds, i en mörkare omgivning, framträder en helt annan mönsterbild, med skiftande styrka i de ljusgivande partierna. Vi går in i en liten skrubb där Malin Bobeck demonstrerar skillnaderna som framträder i de olika textilproven, beroende på om de är tända eller släckta. Här finns till exempel en bit av ett jacquardvävt tyg, med optiska plastfibrer som kombinerats med krympgarn för att skapa tredimensionalitet. Tyger heter *Droplet* och inspirationen kommer från hur vattendroppar bildar mönster på en slät yta.

– Den där binära egenskapen med två lägen – på eller av – är själva fundamentet i all vävning, säger Malin Bobeck. Det är det som är så fascinerande med tekniken – den är så enkel men

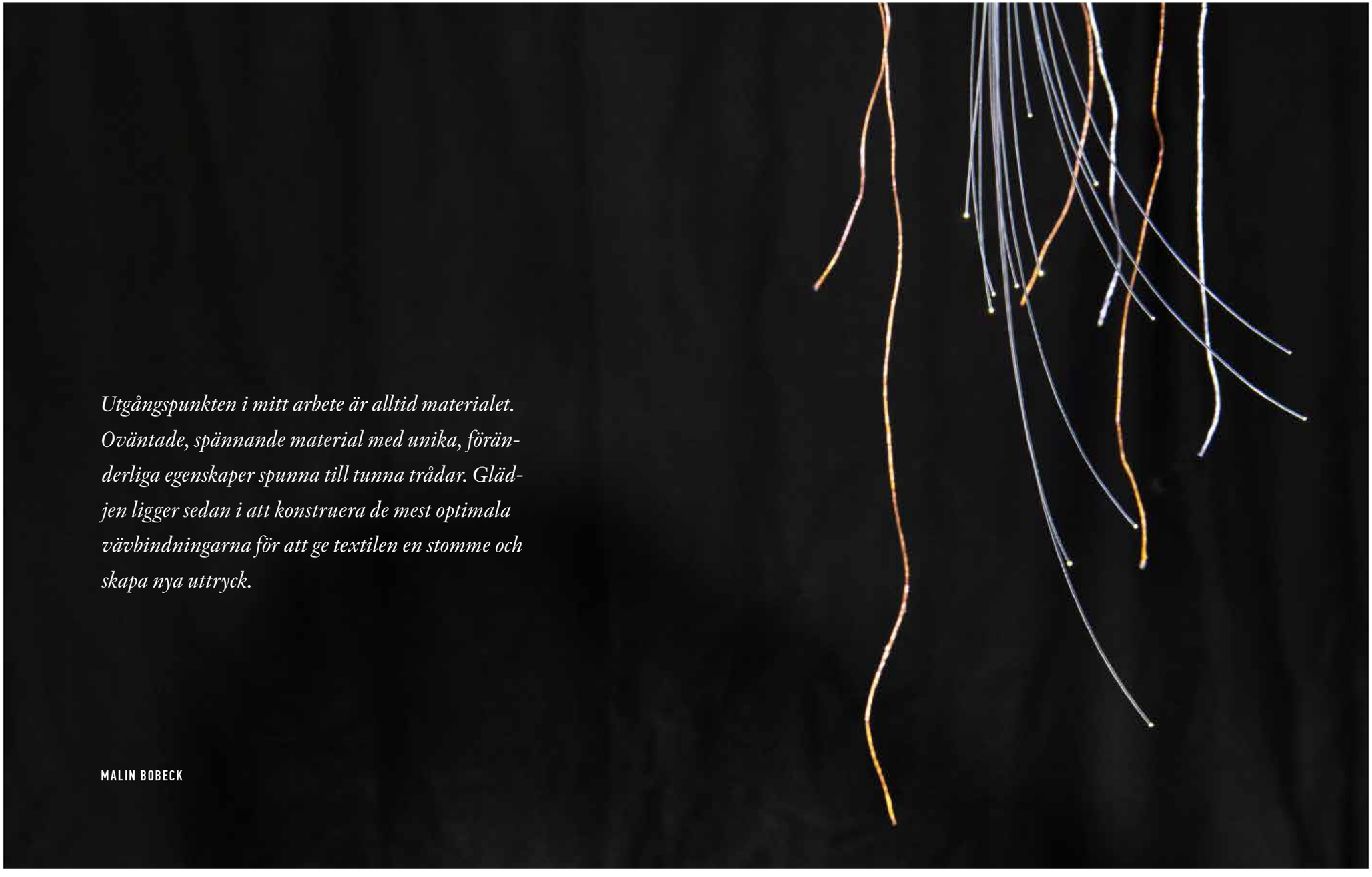

Utgångspunkten i mitt arbete är alltid materialet. Oväntade, spännande material med unika, förän-derliga egenskaper spunna till tunna trådar. Glädjen ligger sedan i att konstruera de mest optimala vävbindningarna för att ge textilen en stomme och skapa nya uttryck.

MALIN BOBECK

har samtidigt oändligt många uttryck. Det är varpen och inslaget, upp eller ner. Ettor och nollor! Den första datamaskinen utvecklades med jacquardvävstolens hålkortsteknik som bas. Jag använder ljuset på samma sätt. Det blir två helt olika effekter.

Vad betyder formatet för själva uttrycket?

– Jag experimenterar med större format nu, säger Malin Bobeck. Det har att göra med själva rumsligheten, att jag vill pröva hur det fungerar när man kan sätta sin prägel på hela rum, skapa en atmosfär och inte bara hålla sig längs väggarna. Våga ta plats och utnyttja tredimensionaliteten. Skapa volym och använda de skulpturala egenskaperna i stället för att bara hänga något platt på väggen. Så jobbar jag både på materialnivå och i rummet. Det är en stor utmaning, för textil förändras så fort man går upp i skala, både i sitt uttryck och rent tekniskt. Den lever alltid sitt eget liv och det är nyttigt att konfronteras med sitt eget kontrollbehov och inse att »misstagen« ibland är själva grejen!

Vi går ner till ateljén igen och stannar till vid vävstolen.

– Jag börjar alltid vid handvävstolen för att förstå materialet, säger Malin Bobeck. Vävstolen är helt central i mitt arbete.

– Jag hade gjort en ettårig paus från skolan för att jobba som designassistent på Ekelunds Linneväveri i Horred när jag i april 2013 fick reda på att jag hade bröstcancer. Jag opererades, fick cellgifter och bestämde mig för att jag skulle ta mig tillbaka till skolan på höstterminen. Det blev ett sätt att ta sig igenom hela processen. Cancerdiagnosen gav mig ett annat perspektiv på tillvaron, jag fick lära mig att be andra om hjälp, underkasta mig andras beslut. Det blev en påminnelse om vad som är viktigt. Jag är inte längre rädd för att misslyckas till exempel. Vändpunkten kom under cellgiftsbehandlingen när en vän, som jag klagade för över hur litet jag orkade och hann med på skolan, sade: »Du har

redan ett heltidsjobb. Du jobbar med att bli frisk, dygnet runt, hela tiden. Allt annat är en bonus.« Det har jag tagit till mig. Livet först och det andra sen. Jag har lärt mig mycket genom det här och upptäckt min egen kraft. Det blev en sorts terapi att få fokusera på en riktigt komplicerad frågeställning, kalkylera med olika parametrar, gå längre och längre in i problemlösningen.

Efter examen på Textilhögskolan i Borås våren 2014 sökte Malin Bobeck bidrag från innovativ Kultur i Stockholm för att vidareutveckla projektet *Textile Light*. Syftet var att ta fram ett nytt textilt material som genom fiberoptik och konduktivt garn blir interaktivt och ljusemitterande. Materialet är tänkt att användas i ett textilt konstverk där betraktaren blir direkt involverad.

Samtidigt sökte hon en praktikplats i Indien i IM:s (Individuell Människohjälp) regi. Hon beviljades bidraget och fick i samma veva positivt besked om praktikplatsen. Arbetet med *Textile Light* fick vänta och hon reste till Rishikesh i norra Indien. (Om namnet låter bekant, är det den stad vid floden Ganges där Maharishi Mahesh Yogi hade sitt ashram, dit bland andra medlemmarna i The Beatles vallfärdade våren 1968).

– Det är något av det bästa jag har gjort i hela mitt liv, säger Malin Bobeck. Jag var där i fem månader hösten 2014. Alla mina kollegor var lokalanställda och ytterst få talade någon engelska. Jag blev nära vän med en grannkvinna i den lilla byn uppe i bergen och åkte med henne till jobbet varje dag. Vi hade inget gemensamt språk egentligen, även om jag lärde mig litet hindi. IM samarbetar med organisationen BGS, Bhartiya Gramotthan Sanstha, vilket betyder »Upplyftande av Indiens byar«. Det är en Fairtradeorganisation inriktad på hantverksproduktion och självhjälpsprogram. De jobbar med att lära ut textila tekniker, handarbete, odling och djurhållning till de allra fattigaste människorna.

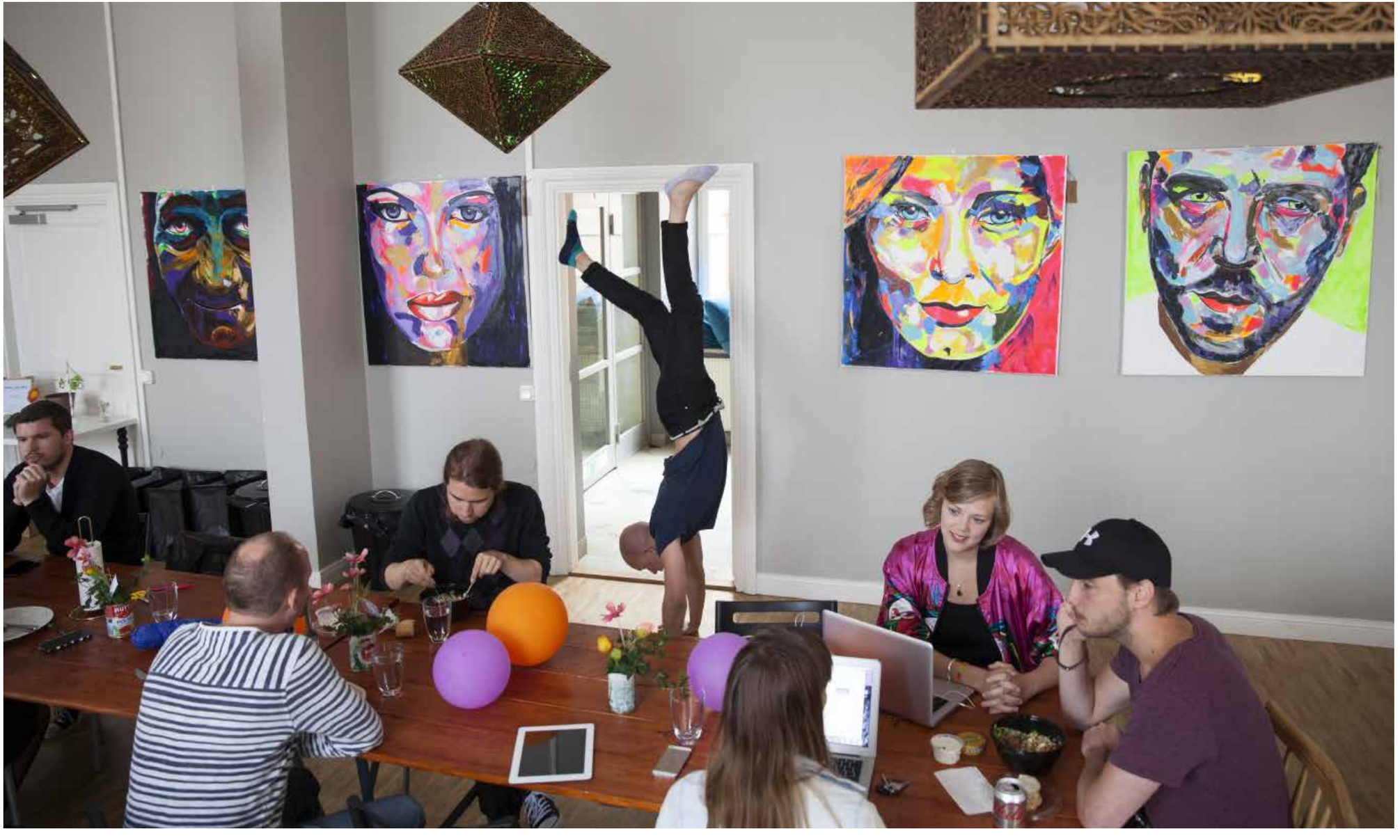

STEN A OLSSONS KULTURSTIPENDIUM 2015

MALIN BOBECK

Genom att sprida kunskap om hur man kan organisera sig i självhjälpsgrupper och skaffa sig ID-kort, försäkring, bankkonto och starta sparlåneklubbar för att få räntefria lån, försöker man skapa en fungerande struktur så att folk kan hitta sätt att försörja sig. Synen på hantverk är en helt annan. Det är inte någon hobbyverksamhet utan ett sätt att skapa många arbetstillfällen. Kunskapen om de traditionella hantverken som handstickning, vävning, sömnad, flät- och knyttekniker, riskerar också att gå förlorad utan fungerande nätverk.

– Inom organisationen BGS fanns ett stort ullspinneri. En dag sade de till mig »Du är ju textildesigner, hjälp oss att lösa det här! Vi har en lokal bastfiber som skulle kunna användas till en massa olika produkter. Men vi kan inte få fibern tillräckligt mjuk och följsam för att kunna spinna med.«

Trädet, vars bark man använde, är vanligt förekommande i trakten och om man kunde lösa de tekniska detaljerna skulle man kunna starta odling i större skala och i förlängningen en mängd olika produkter tillverkade på ett miljövänligt sätt. Rötningsprocessen som krävs är i princip densamma som när man tillverkar spinnbara fibrer av lin här i Sverige.

– Jag tog kontakt med två textilingenjörsstudenter på Textilhögskolan och bad dem om hjälp, säger Malin Bobeck. De fick bastfiber skickade till sig och håller nu på med ett examensarbete där de undersöker bastfibern och förhoppningsvis kommer de fram till en metod som gör den spinnbar. Det känns stort att få möjlighet att kunna bidra så konkret och kanske även kunna samarbeta någon gång i framtiden. Jag känner mer och mer hur det viktiga är att arbeta tillsammans med andra människor i gemensamma projekt.

ANDREAS ERIKSSON

ANDREAS ERIKSSON

Intervju: Sara Michaëlsson & Magnus Haglund
Text: Sara Michaëlsson

– Jag ser måleriet som en pågående process, säger konstnären Andreas Eriksson. Den tar slut först när jag upphör att måla. Jag hoppas att kunna hålla på i minst 40 år till.

Andreas Eriksson

ANDREAS ERIKSSON VAR 2011 Sveriges representant vid Venedigbiennalen och våren 2014 inbjuden gästkonstnär på Bonniers konsthall i Stockholm, med en stor separatutställning. Internationellt är intresset för hans konstnärskap stadigt växande och hans verk har regelbundet visats såväl i hela Skandinavien som ute i Europa och även i New York. I hans omedelbara och samtidigt djupt reflekterande måleri är direktkontakten med den omgivande naturen närvarande på ett självklart, närmast sakligt registrerande vis. I pendelrörelsen mellan det abstrakta och figurativa uppstår ett skärpedjup där olika skikt och betydelselager kan existera parallellt, utan inbördes hierarkier. Vid sidan av måleriet arbetar Andreas Eriksson också med fotografi och skulpturala objekt, ofta i en sorts kommenterande samtal med målningarna. Efter att ha drabbats av elöverkänslighet tvingades han lämna storstadsmiljöerna i Berlin och Stockholm och lever och arbetar numera i de västgötska barndomstrakterna kring Kinnekulle.

Vi reser till Lidköping för att träffa Andreas Eriksson i hans ateljé. När vi går in i den gamla industribyggnaden öppnar sig ett fantastiskt rum med sju meter i takhöjd och enorma, välvda limträbalkar längs väggarna. En ensam, litet sliten klubbfåtölj i cognacsfärgat läder står strategiskt placerad framför en kortvägg där sex målningar hänger på rad. I bakgrunden hörs jazzinfluerad musik på låg volym, som gör rymden i rummet ännu mer påtaglig.

– Det är en av mina favoriter för tillfället, den svensk-norska gruppen Pombo, säger Andreas Eriksson när vi frågar.

– Jag skall förresten designa t-shirtar och tygväskor till dem, med blåbärsrismotiv.

På golvet, mitt i det stora rummet, ligger en 7×11 meter stor, industritillverkad polyesterduk uppspänd. I ett hörn av duken syns färgpålägg i olika bruna jordtoner, ockragult och grönt.

På ett bord längre bort i ateljén står en modell av det blivande verket.

– Jag vann en tävling om en utsmyckning till entrén för nya Karolinska sjukhuset, säger Andreas Eriksson. Det kommer att bli en målning i monumentalformat som skall tåla att ses av de cirka 30 000 människor som kommer att passera genom entrén varje dag. Det är en utmaning på många vis. När jag presenterade mitt förslag var jag tydlig med att den bild som syns på modellen inte är en skiss eller förlaga till det nya verket. Jag vet själv ännu inte hur det kommer att bli.

Men hur gör du för att få en överblick och kunna se helheten?, undrar vi.

– En vän som är fotograf har monterat en kamera i taket så att jag kan se det hela via dator. Men jag går på känsla, det är inte

ANDREAS ERIKSSON

så mycket kontroll. Jag gör helt enkelt som jag brukar – låter saker och ting hända utan att bestämma mig i förväg. Tar ett steg i taget med olika färgpålägg. Låter det gå en tid och ser kanske att jag måste »tysta ner« en färg eller måla över ett parti. Det handlar om magkänsla – när delarna ligger rätt, tonerna stämmer. Man måste akta sig för att bli för självmedveten, aldrig tänka »så där skulle det kunna se ut«. Det är ett ömtåligt skeende som inte går att planera. Ibland är det nödvändigt att ta ett steg tillbaka för att verkligen se. Blockera alla tankar på resultat och gå in i själva processen. Det är den som är det viktiga. Frigöra sig från alla förväntningar så att man kan måla precis vad man vill.

– Jag jobbar nästan aldrig med några motiv, det handlar mer om material, strukturer och rumslighet än om bild. Det skall bli spännande att se vad som händer när skalan är en helt annan, om delarna och skikten kommer att spela mot varandra på ett annat vis. Måleriet behöver inte nödvändigtvis vara ett »fönster« i alla lägen.

När vi frågar om vägen in i måleriet, berättar Andreas Eriksson om ett mycket tidigt och uppenbarligen avgörande barndomsminne som kom tillbaka när han flyttade ut på landet.

– Det låter osannolikt kanske, för jag var inte mer än nio månader ungefär. Det var vintern 1975–76, en mycket snörik sådan, och jag kommer ihåg hur min mamma placerade mig i en snödriva medan hon packade ur bilen och hur jag fullkomligt förlorade mig i vitheten, hur avstånd och proportioner upplöstes.

– Det ligger på något vis nära det jag gör nu. Det handlar också om tilltron till den optiska villan. Parallellen mellan snön och den vita duken är naturligtvis en mycket senare insikt. Men tecknandet och målandet har funnit med sedan barndomen.

Det blev snabbt en sorts identitet, kanske också ett sätt att kunna skärma av sig, gå in i en egen bubbla. Bilderna kom av sig själva och när jag var i tioårsåldern började jag, på eget initiativ, att gå på målarskola i ABF:s regi varje tisdagseftermiddag, tillsammans med pensionärerna. Jag blev mycket väl omhändertagen och matad med wienerbröd av alla tanter när jag kom med min basker, palett och målarlåda. Redan då blev jag fascinerad av hur olika vi uppfattar det vi ser och hur samma motiv – vi fick ofta måla av någonting – kan bli något djupt personligt.

– Den där nakna, ibland pinsamma, alltid avslöjande aspekten av måleri värderar jag högt. Det är därför det till exempel var oerhört spännande när vi under Mejantiden åkte på skolresa till Moskva och fick se hur de 100 konstskoleeleverna hade målat fem målningar var av samma motiv. Jag upplevde skillnaderna som enorma och väldigt intressanta. Det blev ytterst subjektiva resultat trots de yttre begränsningarna.

Du var mycket ung när du kom in på Mejan, Kungliga Konsthögskolan i Stockholm, bara 18 år.

– Ja, och dessutom både naiv och väldigt obevandrad vad gäller konsthistoria, säger Andreas Eriksson. På biblioteket i Lidköping fanns två konstböcker allt som allt. Hemma hade min pappa auktionskataloger från Beijers och Bukowski som jag tittade i under min uppväxt. Det var så jag först upptäckte 1920-talsmåleriet från Smedsuddsgruppen, inte minst Axel Nilsson och Hilding Linnqvist. Axel Nilssons »Vårbrytning, utsikt från Smedsudden« tycker jag fortfarande är bland de bästa målningarna på Moderna Museet. Det är ett så fantastiskt ljus i denna vattenbild, som, när man ser den i verkligheten, är mycket mindre än man tror. Jag tilltalas av hur de målade med en sorts punkkänsla, rakt på, med stort självförtroende.

Jag använder alltid en blädderblockspalett. En enkel, praktisk lösning som gör att jag hela tiden har en ren yta och kan se vad det är för färg jag blandar.

ANDREAS ERIKSSON

ANDREAS ERIKSSON

– Kan vi göra en paus?, säger Andreas Eriksson plötsligt. Jag åt frukost klockan fem i morse och måste nog få något i mig. Jag har färskpotatis och isterband från Petterssons chark, det är femte generationen korvtillverkare, berömda just för sina isterband!

Lagom till lunch ansluter Hasse Andersson, ungdomsvän och assistent på deltid.

– Vi lärde känna varandra på en ABF-kurs i kroki, säger Hasse Andersson. När Andreas kom in på Mejan, kom jag in på Gerlesborgsskolan i Stockholm. När Andreas senare flyttade tillbaka från Berlin och först var väldigt begränsad av sin elöverkänslighet fanns det mycket som jag kunde hjälpa till med. Grunderingar, färgprover, en massa praktiska saker.

– Utan Hasse skulle jag inte ha kunnat fortsätta, säger Andreas Eriksson. Den här ateljén hade inte heller fungerat utan hans hjälp.

På en av långväggarna hänger en rad av målningar i mindre format, som på något vis ger intryck av att vara utsnitt.

– Det stämmer. Det är detaljer ur kasserade målningar där jag har klippt ut och sparat de partier som jag tycker om. En del har kommit till användning i vävd form, i de bildvävar jag har framställt med hjälp av professionella vävare. Steget mellan målningen och väven är inte så långt egentligen. Jag pigmenterar målarduken och använder mig mycket av linvävar. Jag har alltid varit fascinerad av själva duken, trådarna, väven, ytstrukturerna, de olika grängerna. Jag har ett helt bibliotek av målardukar.

Överallt i den stora ateljén finns målningar och dukar under arbete, flera ligger direkt på golvet. Man kan konkret följa det förlopp som Andreas Eriksson beskrivit, hur han arbetar parallellt med flera verk samtidigt, låter skapandet förbli en öppen process in i det sista. Naturen och omgivningarna runt omkring

finns där, men aldrig som avbildning, mer som en närvaro som sipprar in, en rumslighet att befinna sig i. På golvet, längs en vägg ligger en serie små bronsskulpturer.

– Det är mullvadshögar från min trädgård, säger Andreas Eriksson. För mig har de en direkt koppling till måleriet. De är en påminnelse om det okontrollerbara och kanske oönskade, allt som pågår parallellt, i en sorts underjordisk aktivitet och verklighet. Både fotografi och skulptur är något av en andningspaus för mig, en mer okomplicerad verksamhet jämfört med måleriet, ett sätt att reflektera.

Andreas Eriksson lämnade storstadsmiljöerna i Berlin och Stockholm för 15 år sedan. I Berlin befann han sig just under de år då konstscenen var som mest vital och dynamisk, när allt tycktes hända samtidigt. Han kom dit när han var 22 år och arbetade så småningom som assistent till flera konstnärer, bland andra Tobias Rehberger som vid den tidpunkten höll på att få sitt internationella genombrott.

– Det var en fantastisk tid på många vis, säger Andreas Eriksson. Men jag kände samtidigt en allt starkare inre konflikt. Det jag befann mig mitt i hade mycket litet att göra med den lille killen med målarlåda, palett och basker.

– För mig personligen har flytten till landet inneburit en större frihet, även om jag förstås kan sakna samtalen, intensiteten, pulsen. Men jag behöver lugnet för att kunna fortsätta på det sätt jag vill. Nu tycker jag mig ha nått till en punkt där jag utan ängslan kan ta tillvara det oberäkneliga i måleriet. När man ställer sig och målar är det i så hög grad på måleriets egna villkor. Det är en handling snarare än att ta fram en bild.

– En bok måste du läsa från A till Ö för att ta till dig, en film måste du se från början till slut för att förstå.

– Måleriet är direktverkande på ett annat sätt. Det finns en närmast autistisk tystnad och frihet i måleriet som jag uppskattar väldigt mycket. Precis som i musiken, även om det kan låta paradoxalt.

KLAS
LINDQUIST

KLAS LINDQUIST

Intervju: Sara Michaëlsson & Magnus Haglund
Text: Sara Michaëlsson

– Det började nog med Mupparna. De hade alltid en massa bra jazzmusik och kända gästartister. Dessutom var ju saxofonisten Zoot så oemotståndligt cool med sina solglasögon och sitt orubbliga självförtroende! Pulsen, svänget fångade mig med en gång.

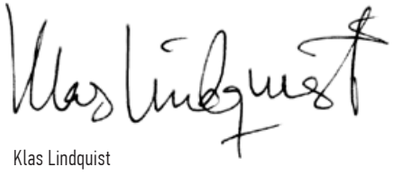

Klas Lindquist

FÖR ALTSAXOFONISTEN OCH klarinettisten Klas Lindquist finns det ingen motsättning mellan tradition och förnyelse. Hans musik befinner sig på många sätt inom ett idiom och rör sig i 1950- och 60-talsjazzens språkområde. Men uttrycket är samtidigt så långt från klichéfylld, färdigpackad retro man kan komma. Det präglas i stället av närvaro, nerv och nyfikenhet. Tillsammans med sina medmusiker i olika konstellationer för Klas Lindquist en musikalisk dialog med traditionen, ett samtal där lyssnandet och spelglädjen står i fokus.

– Jag kommer ihåg att pappa alltid lyssnade på jazz i bilen, hur han brukade prata om olika legendariska spelningar på Konserthuset i Göteborg, säger Klas Lindquist. Det finns en massa musikanter både på mammas och pappas sida, men ingen som har hållit på med musik professionellt.

Vi träffar Klas Lindquist i Stockholmsstadsdelen Abrahamsberg, där han numera är bosatt. Men under uppväxten var adressen Jakobsdal och Mölndal.

– För en litet rastlös 11–12-åring blev musiken och jazzen ett sätt att kanalisera energin och snabbt också en sorts identitet. Jag var inte så bra på fotboll till exempel, men det här blev mitt eget område. Jag minns fortfarande hur jag verkligen *sprang* hem från skolan den där torsdagseftermiddagen när saxofonen hade kommit och hur jag på fredagen hade tagit ut »When the Saints Go Marching In«. Oktavklaffen hade jag inte upptäckt, utan hittade ett sätt att överblåsa.

Den kommunala musikskolan i Mölndal blev vägen in i musiken.

– Det blev min grej att spela jazz, ivrigt påhejad av föräldrar och musiklärare. Jag upptäckte snabbt att jag hade lätt för det och framförallt hur roligt jag tyckte att det var. Höjdpunkten var alltid när man, efter avslutad saxofonläxa, fick spela det man

ville och det plötsligt lät hur bra som helst när musikläraren lade ackord på pianot till!

Som så många andra professionella musiker vi har träffat, talar Klas Lindquist om den genomgripande upplevelsen av ensemble- och orkesterspel. Om glädjen i att spela med andra, ingå i ett större sammanhang. Den kommunala musikskolans livaktiga orkesterverksamhet, med många offentliga konserter och även skivinspelningar, gav honom tidigt ovärderlig erfarenhet av framträdanden i de mest skilda sammanhang, på evenemang och bolagsstämmor, invigningar och festtillfällen.

– En gång i månaden gick jag dessutom i väg på jamsessions med äldre, rutinerade jazzmusiker, i Mölndal, säger Klas Lindquist. Jag blev väl något något av en maskot när jag kom knatande med min saxofon. Första gången minns jag att jag hade lärt mig melodistämman till »My Little Suede Shoes«. Jag tog över huvud taget alla tillfällen som fanns att spela och övade jämt.

Efter gymnasiet på Hvitfeldtskas då tvååriga musiklinje, fortsatte Klas Lindquist på jazzlinjen vid Skurups folkhögskola. Då, i mitten av 1990-talet, var ledstjärnan för dagen att »hitta sin egen röst«. För Klas Lindquist kändes den nästan krampaktiga fixeringen vid något »nytt« problematisk.

– Jag ville träna, öva, nöta teknik, harmonik, rytmik och skalor. Jag var ute efter hantverket, kunskapen som till sist sitter i kroppen, snarare än att uppfinna en ny »stil«. Därför var det senare så befriande när min lärare i komposition på musikhögskolan i Stockholm, Örjan Fahlström, sade till mig: »Här fokuserar vi på verktygen, inte den personliga stilen. Det lägger jag mig inte i, det är något du får komma fram till själv.«

– Alla måste i någon mån härma i början, det är så man lär sig saker, vad det än må vara. Till slut är det ändå uttrycket som är

FRANCE
SUPÉRIEURE
Vandoren
PARIS
2

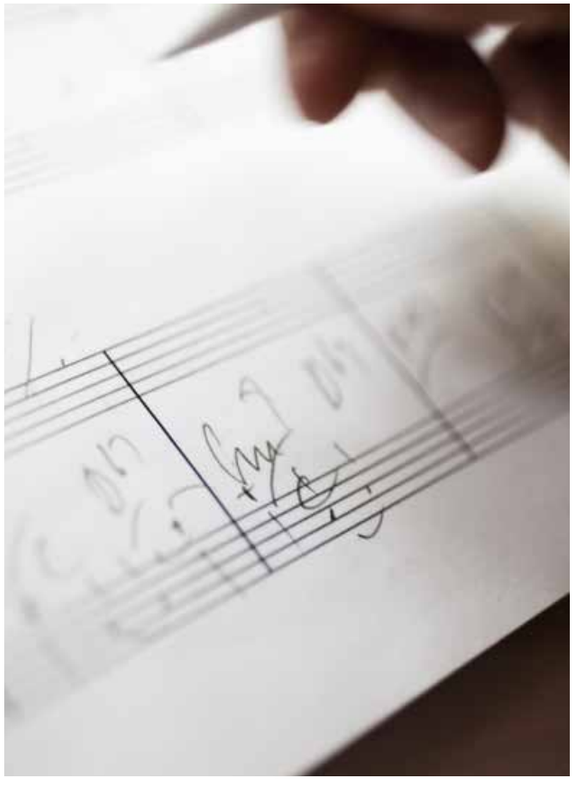

det viktiga. Magin som kan uppstå musiker emellan, det unika ögonblicket när man kommunicerar med varandra och omedelbart kan reagera på varandras impulser. Om tekniken inte finns där blir glappet mellan det man hör inom sig och det man kan uttrycka oöverstigligt. Det är genom tekniken man kan befria sig från begränsningar och nå fram till det som är ens eget.

Efter året i Skurup hamnade Klas Lindquist ganska omgående i Bohuslän Big Band, där han fick fast anställning redan vid 20 års ålder.

– Ja, det var förstås en fantastisk skola, med ny repertoar varje vecka och massor av duktiga musiker att lära sig av, säger Klas Lindquist. Det var under det första året med Bohuslän Big Band som jag blev proffs, helt enkelt. Men jag var bara 20 och kände mig till slut för mycket som en liten kugge i det stora maskineriet. Det var ett heltidsjobb och jag hade behov av litet större frihet. Jag sade upp mig och började att spela mer med Second Line Jazzband. Vi turnerade massor, inte minst i Danmark och England. Då kom jag också – först litet motvilligt – i kontakt med tidig jazz, som New Orleans och dixieland. Jag gillar svänget. Det finns också något väldigt genuint, en litet opolerad råhet som jag tycker om. Second Line-åren har påverkat mig mycket och lärt mig ännu mer. Det här att kuska runt, öva upp sin förmåga att lägga variationsrika program, lära sig att fånga en publik, skapa ett sammanhang där människor kan mötas. Jag spelar fortfarande den sortens musik då och då, vid sidan av mina egna konstellationer.

1996 fick Klas Lindquist Armstrongstipendiet från Föreningen Tradjazzens vänner och sökte ungefär samtidigt in på Mannes College of Music i New York. Han antogs, fick ett scholarship från skolan och studerade där under ett års tid.

– Det var närmast overkligt att som 22-åring få komma till New York och få lärare som hade spelat med John Coltrane, Miles Davis och Wayne Shorter, säger Klas Lindquist. Det var en intensiv tid när jag sög i mig kunskaper och intryck. Lärarna var krävande men atmosfären var samtidigt kärleksfull och omfamnande. För min egen utveckling som musiker och människa betydde tiden i New York enormt mycket. Det var också då jag på allvar fick upp ögonen för komposition, bearbetning och arrangering.

– Den här plattan köpte jag i New York. Kan ni höra vad det är?, säger Klas Lindquist.

Tonerna i den eleganta och intrikata storbandsjazzen som strömmar ut i högtalarna låter genast retsamt bekanta, men vad är det? Melodin finns tydligt ingraverad i minnet, men vi kan inte placera den.

– Det är Tjajkovskijs *Nötknäpparsvit*, men i arrangemang av Duke Ellington! Han är kanske den allra viktigaste ingången i komposition, arrangering och orkestrering för min del, säger Klas Lindquist. När jag så småningom startade mina egna grupper kunde jag gå vidare och utveckla den sidan av mig själv. Det handlar om att skapa musikaliska rum att befinna sig i — en form eller ram, en tydlig kontur som samtidigt kan ge spelrum för fria samtal. En sorts begränsning som frigör i stället för att stänga in.

Intresset för komposition ledde Klas Lindquist till kompositionslinjen på Musikhögskolan i Stockholm, dit han flyttade 2001.

– Det finns en större scen här, en annan jazztradition än i Göteborg. Fler möjligheter, fler mötesplatser. Jag hittade snabbt medmusiker att spela med och vägar in i Stockholms musikliv.

Tiden på musikhögskolan blev ett viktigt steg i utvecklingen mot att hitta en form för det egna uttrycket. Klas Lindquist fördjupade sig i komposition, formtänkande, kontrapunkt och

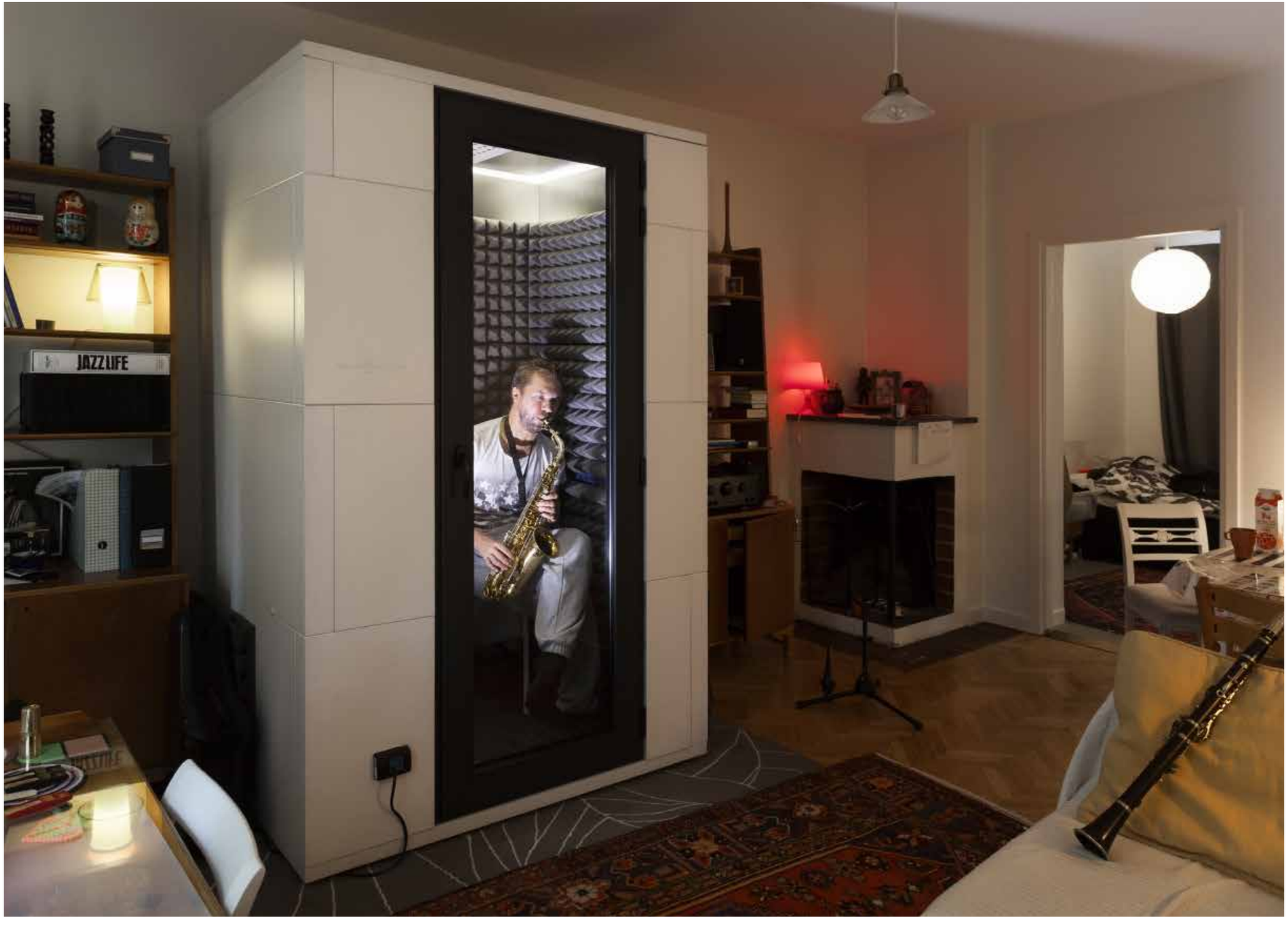

STEN A OLSSONS KULTURSTIPENDIUM 2015

KLAS LINDQUIST

fugateknik – övade upp förmågan att skapa sammanhållna musikaliska förlopp.

– Jag har funderat en del på hur det här formtänkandet och de arkitektoniskt rumsliga aspekterna hänger ihop med mitt ivriga tecknande som barn och ung, säger Klas Lindquist. Jag tecknade väldigt mycket och jag kan se nu att det visuella uttrycket, med tydliga konturer och uppbyggda rumsligheter, ligger nära mitt sätt att komponera.

Klas Lindquist har hittills släppt tre skivor i eget namn, den senaste, *The Song is You*, i juni 2015. Här är repertoaren en blandning av standardlåtar från »The Great American Songbook« och egna kompositioner. Inspelningen är gjord utan pålägg, rakt av hemma hos en medmusiker. Och det märks och känns när man hör den. Det lyssnande, uppmärksamma spelet ger en varm live-känsla, man befinner sig nära, mitt i det musikaliska flödet. Idiomet är definierat, men uttrycket helt fritt. På skivan finns också hyllningar till två svenska jazzikoner, Arne Domnérus och Alice Babs.

– Alice Babs kom ofta till spelningarna med mitt niomannaband Klas Lindquist Nonet. Musiken påminde henne om Duke Ellington och hon tyckte att det var kul att komma ut och höra nyskriven jazz som hon kunde relatera till. Låten »Nilsie« refererar till hennes man Nils-Ivar. Den kom till när hon efter en konsert kom fram och satte sig vid pianot och spelade en egen melodi som hon hade i huvudet. Hon bad mig skriva ner den och arrangera – det blev »Nilsie«.

Klas Lindquist är framförallt känd som altsaxofonist, men efter att ha lyssnat på hans musik och hört honom spela klarinett med en enastående mjuk och känslig ton, undrar vi förstås hur klarinettspelet kom in i bilden.

Nästan all musik jag spelar har puls eller sväng i sig, och jag har tillbringat hundratals timmar med att öva mot metronom. Den har stått där på pianot, diskbänken eller notstället och tickat och blinkat nästan ilsket mot mig. Men det härliga är att dessa tick, i relation till det som kommer ur mitt instrument, kan bli en svängig skal-övning, etyd eller rent av jazzmusik. Rytmkänsla och timing är en färskvara som kräver ständigt underhåll.

KLAS LINDQUIST

– Jag började att spela klarinett för några år sedan, säger Klas Lindquist. Jag har faktiskt inte tagit en enda lektion och har uppfunnit min egen metodik och teknik. Klarinetten ger mig ytterligare uttrycksmöjligheter. Jag kan vara återhållsam och nyanserad på ett annorlunda vis jämfört med saxofonen. Som instrument känns det väldigt lätt och självklart, nära och följsamt, fritt att utforska.

Vi ber Klas Lindquist att fundera över vilka musiker och arrangörer som har varit hans viktigaste influenser genom åren.

– Oj, vad svårt. Men om jag rannsakar mig och måste välja tror jag att Duke Ellington och hans arrangör Billy Strayhorn är givna namn. Som kompositörer, arrangörer och musiker har de nog influerat mig mycket. Den där kombinationen av lättsamhet och komplikation, det genomarbetade och samtidigt direkta. Stan Getz kan jag inte gå förbi, förstås. Han är så fulländat briljant. Elegansen i hans spel är något jag strävar efter. Astor Piazzolla är ett annat viktigt namn, inte minst melodimässigt. Jag inspireras av hans föränderlighet och utveckling, hans berättarförmåga. Charlie Parker, John Coltrane, Miles Davis, Cannonball Adderley och Sonny Stitt måste självklart hamna högt upp på listan av viktiga influenser. Och Louis Armstrong! Nej, det är en nästan omöjlig fråga att besvara. Vad som talar till en i ett specifikt ögonblick är beroende av så många olika faktorer. Men visst kan jag urskilja en sorts grundläggande prägling, som sitter där för evigt.

Vi har varit så djupt inbegripna i vårt samtal att vi inte förrän nu lägger märke till en egendomlig, fyrkantig, vit utbyggnad längs ena väggen i vardagsrummet. Det ser ut som ett slags telefonbås eller fristående garderob.

– Att jag inte skaffade det här för länge sedan, säger Klas Lindquist. Det är en ljudisolerad box som gör att jag kan öva hemma hur mycket jag vill. Det är trångt, men det gör inte så mycket.

Han går in och demonstrerar och vi hör svagt de dämpade tonerna från altsaxen. Ingenting som skulle kunna störa ens den mest ljudkänslige av grannar.

– Den är beställd från en firma i Spanien och levererades i element som var väldigt enkla att bara sätta ihop. Helt genialt!

Det blir förstås ett stressmoment mindre i den på många vis hektiska och intensiva tillvaron som frilansande musiker. Möjligheterna att dra sig tillbaka och skapa något på egna villkor är små. Utrymmet för obrutna perioder av kompositionsarbete är begränsat.

– Just nu står mycket och väger, jag känner att jag är på väg in i något nytt, säger Klas Lindquist. Jag fick reda på att jag hade fått Stenastipendiet samma dag som jag fyllde 40 och trodde först att det var någon form av practical joke! Det här ger mig verkligen chansen att fokusera mer på mitt eget musikskapande. Utveckla komponerandet och gå in i skrivandet på allvar. Men också en chans att ta steget ut i Europa och resten av världen. Kunna spela med internationella musiker, resa, inspireras och förhoppningsvis etablera mig och min musik på en större arena.

JONAS DAHLBERG

JONAS DAHLBERG

Intervju: Sara Michaëlsson & Magnus Haglund
Text: Sara Michaëlsson

En filmad resa genom innandömet av en speldosa på 12×9×7 cm. En roterande, 16 meter bred och 10 meter hög skulptur i polerat, rostfritt stål utanför Tele2 Arena i Stockholm. Tre kommande offentliga verk – på Sørbråten och inne i Oslos regeringskvarter – till minnet av terrorattentatet på Utøya. Konstnären, filmaren och arkitekten Jonas Dahlberg rör sig mellan det minimala och det monumentala och låter material, teknik, format och skala anpassa sig efter sammanhangen. Men i alla hans verk återfinns en dubbel rörelse, en reflekterande process som får betraktaren att se sin egen blick.

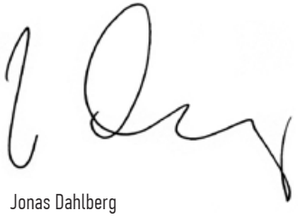

Jonas Dahlberg

VINTERN 2012–2013 visade Göteborgs Konsthall en stor separatutställning med Jonas Dahlbergs arbeten, hans första soloutställning i Göteborg. I *Hall of Mirrors*, som utställningen hette, kombinerades filmer och ljudverk tillkomna under närmare tio års tid till en stor, sammanhållen installation. Jonas Dahlberg lät både konsthallens befintliga rum och de rumsligheter som visades i de svart-vita filmernas uppbyggda modellkonstruktioner, bli en sorts projektionsytor för betraktaren. I de loopade videosekvenserna riktades kameraögat inåt, fångade psykologiska tillstånd och arketypiska situationer snarare än berättande förlopp. Film som arkitektur, som rum att röra sig i och genom.

Jonas Dahlberg är född i Uddevalla, men är numera verksam och bosatt i Stockholm, dit vi rest för att träffa honom. Efter studier i konsthistoria i Göteborg och arkitektutbildning vid Lunds Tekniska Högskola, gick han på Konsthögskolan i Malmö mellan 1995 och 2000.

– Det var ett sätt att få ägna mig åt det som intresserade mig allra mest i arkitektutbildningen – koncepten och idéerna, inte bara ytan, säger Jonas Dahlberg. Åren i Malmö betydde mycket, inte minst mötet med Lars Nilsson, som var en fantastisk professor. Intresserad, lyssnande, alltid öppen för samtal och diskussioner. När jag senare frågade honom om råd angående egen undervisning, sade han: »Fråga dem vad de håller på med. Be dem att visa vad de har gjort. Sedan pratar du om glappet mellan det de säger och det de visar fram.« Med den ingången kan man prata med alla, oavsett teknik, metoder eller bakomliggande idéer.

Vi befinner oss i Jonas Dahlbergs studio i närheten av Vanadisplan i Stockholm. På väggarna sitter A4-papper uppnålade, som en sorts story-board över framtiden. Det är en hektisk period i Jonas Dahlbergs liv, med sju mer eller mindre parallella projekt igång,

bland dem den stora skulpturen vid Tele2 Arena, med invigning i början av september. Ett annat är en kommande utställning med nollställt sakliga fågelporträtt, tagna från den egna balkongen.

På bordet framför oss ligger en liten speldosa i trä och vårt samtal börjar där.

– Efter utställningen på Göteborgs Konsthall, som jag var väldigt nöjd med, kände jag mig rätt färdig med mina modellfilmer, där jag byggt upp miljöer och rum, säger Jonas Dahlberg. Idén med speldosan kom fram i samband med ett projekt i Kiruna, dit jag var inbjuden att göra ett verk producerat av Konstmuseet i Norr. Jag fascinerades av tanken på tågen från gruvan till Narvik, själva förflyttningen av staden. Det finns något poetiskt med en stad som forslar bort sig själv, de dubbla betydelserna i mine/undermine. Jag hade först en tanke att filma med infrarött ljus, som David Attenborough ungefär. En sorts researchresa till en plats där man inte kan se. Men avståndet mellan min idé om hur jag ville skildra tågen och mina första utkast kändes för stort och så insåg jag plötsligt att speldosan i sig rymde det som hade intresserat mig med tåget. Med filmen, som kommer att visas på Stenautställningen i Göteborgs konstmuseum, vänder jag på allt och kryper in i objektet i stället.

Genom att filma med makroobjektiv inuti speldosan förvandlar Jonas Dahlberg den lilla leksaken till en stor maskin. Associationerna går till industrialismens barndom, till svartvita stumfilmer och arkivbilder från gamla fabriker. Betraktaren reser inuti speldosan utan att kunna orientera sig om riktning, storlek och dimensioner. Det blir lika mycket en resa in i de egna minnena. Uttrycket är inte alls nostalgiskt. Snarare kliniskt observerande och sakligt, samtidigt som både ljuden från speldosans isärplockade klangpinnar och bilderna väcker starka känslor.

JONAS DAHLBERG

STEN A OLSSONS KULTURSTIPENDIUM 2015

JONAS DAHLBERG

– Hittills har jag gjort ett fotoverk och två filmer med speldosan som utgångspunkt, säger Jonas Dahlberg. Nu håller jag på att finslipa detaljerna och kalibrera uttrycket.

Speldosan, av märket Thorens, har en speciell historia och vi ber Jonas Dahlberg att berätta mer om bakgrunden.

– Min mamma fick den av sin pappa i Berlin 7 mars 1941, säger Jonas Dahlberg. Min morfar var tysk och hade träffat min mormor på ett sommarläger för barn och ungdomar i Sverige, i Västra Bodarne, tror jag. Min mamma föddes i Berlin 1938. Hon och mormor flydde från Tyskland och kom till Sverige 1944. Speldosan innehåller tre tyska barnvisor, men dem hör man aldrig i filmerna. Speldosan dök upp när vi tömde huset i Uddevalla där mina föräldrar bott och jag och min bror växt upp. Den följde med till den nya lägenheten. Efter en period blev det dags för ännu en flytt för min mamma, till ett äldreboende, och fler saker fick delas upp och rensas ut. När min sambo, konstnären Lisa Tan, var i den tömda lägenheten stod speldosan kvar på en hylla och började plötsligt att spela av sig själv.

Jag tänker bra när jag kör bil. Framförallt lite längre sträckor. Som när jag kör till Bohuslän från Stockholm. Jag gillar nog bilens rum i största allmänhet och en viss typ av seende förstärks från det rummet.

JONAS DAHLBERG

Vi tog med den och den hamnade till sist i min studio. Jag är inte intresserad av den som nostalgiskt minnesobjekt, utan mer som ett verktyg eller instrument. Jag har börjat att se speldosefilmen som ett slags misslyckad madeleinekaka, där man på mikronivå letar efter spår av sin egen historia, men snarare möts av industrialismens, samhällets och filmens historia. Man försöker att få syn på sig själv, men hamnar i stället ute i omvärlden, i politiken. Minnen behöver inte heller vara kopplade till konkreta objekt. När vi tömde huset till exempel, var det först när det var tomt och alla saker var borta, som det fylldes med minnen, det var då historierna och berättelserna började att kommunicera.

– Vill ni se en bit av filmen?, frågar Jonas Dahlberg. Jag håller fortfarande på att ändra litet i detaljerna.

Vi följer med bort till datorn och dras omedelbart in i de hypnotiska, drömliknande kameraåkningarna från den lilla speldosans inre. Ljudspåret följer bildflödet med glesa klanger och tysta partier, metalliskt mekaniska ljud och varm träkroppsresonans.

– Det kommer att vara en loop på ungefär 30 minuter, säger Jonas Dahlberg. Men så fort man anger en tid börjar folk att tänka i början och slut, att det är en berättelse som skall följas. Jag är mer intresserad av filmen som rum, som utrymme där man kan röra sig i alla riktningar.

Parallellt med speldosefilmen arbetar Jonas Dahlberg med flera stora arkitekturprojekt och verk i offentlig miljö. Hans förslag till minnesmonument för Utøya vann överlägset den internationellt utlysta tävlingen, och valdes av en enhällig jury som uppfattade både det radikala och konsekventa i hans vision.

– Verket *Memory Wound*, på landtungan Sørbråten som ligger

mittemot Utøya, kommer att utgöras av ett 3.5 meter brett snitt i berget. Ett oläkbart sår i den natur som redan har börjat att skyla över och gömma det som inträffade där 22 juli 2011, säger Jonas Dahlberg.

Besökarna kommer att gå längs en nedsänkt tunnel som mynnar ut i en uthuggen balkong i berget, mitt i snittet. På andra sidan, onåbart men på läsavstånd, kommer namnen på de 69 människor som mördades på ön att finnas inskrivna.

– Jag ville hitta ett sätt där förlusten inte blev abstraherad eller illustrerad. Här är den en fysiskt påtaglig upplevelse. Jag har haft mycket kontakt och hjälp från Støttegruppen, som hela tiden har betonat att minnesplatsen också måste få göra ont, vara en evig påminnelse om det ofattbara som skedde. Här är konstens språk överlägset – det går att nå människor på flera nivåer samtidigt. Men det kommer också att bli ett privat rum, där man möter sig själv. Hör vinden och vattnet, ser ljusets reflektioner i de blanka stenytorna.

– Jag tänkte mycket på vems blick som riktades mot ön. Det var viktigt att inte skapa ett distanserande, voyeuristiskt perspektiv. Genom att besökarna själva blir avskurna från omvärlden, deras blickar blockerade, blir sårbarheten och utsattheten konkret och kroppslig. Samtidigt kommer det att bli en plats där man kan möta sin egen sorg. Arbetet med Utøya gav mig också möjlighet att sörja min far, att närma mig min egen sorg. På själva minnesplatsen ser man aldrig Utøya. Man ser sig själv.

Till de planerade minnesmärkena inne i Oslos regeringskvarter kommer Jonas Dahlberg att använda sig av det material som har forslats bort för att skapa *Memory Wound*.

– Vill ni hänga med och titta på arbetet vid Tele2 Arena? frågar Jonas Dahlberg, efter att ha bjudit oss på kaffe.

LÖRDAG 23 JANU
VIP

Välkommen till invigningen av
VIP

– Det är igång igen nu, efter en del problem och förseningar. Det är många faktorer att ta hänsyn till i sådana här sammanhang. Eftersom projektet både i skala och konstruktion liknar arkitektur, dyker många faktorer upp först när riktiga konstruktionsritningar tagits fram. Konstproducenter för konst i offentliga rum räknar oftast med att det mesta skall vara löst när man lämnar in sin skiss. Men för den typ av projekt som jag jobbar med är det både ekonomiskt och tekniskt omöjligt att lösa problemen i förväg. Mina skisser är snarare till för att förklara konceptet och analysera platsen. De måste också identifiera problemen som skall lösas och visa hur jag kan ta mig fram till lösningarna.

– Det tog sju-åtta månader för en oerhört duktig konstruktör innan ordentliga handlingar hade tagits fram för *The Mirror* vid Tele2 Arena, eftersom det var så mekaniskt, elektroniskt och konstruktionsmässigt avancerat. Under hela arbetet med dessa ritningar omformades och ändrades också projektet. I sådana lägen gäller det att inte tappa bort den ursprungliga idén eller ge upp på halva vägen, även om man ibland måste ändra detaljer efter de faktiska förutsättningarna. Det är naturligtvis en utmaning av helt annat slag än en videoinstallation på ett konstgalleri.

I det starka solljuset utanför den norra entrén till Tele2 Arena är arbetet med den 15.6 meter breda och 9.6 meter höga roterande skulpturen i full gång. Materialet är rostfritt stål, polerat till 97 procents spegeleffekt. Ena sidan är perforerad med hål där det skall sitta integrerade små ledlampor som blir till en filmduk eller teveskärm när mörkret faller. Under de 15 minuter det kommer att ta för skulpturen att rotera 360 grader, reflekteras omgivningarna runt Arenatorget och man kommer att kunna se ett område i förändring – arkitekturen runt Slakthusområdet med

1950-talshusen på andra sidan Nynäsvägen, 1980-talsbebyggelsen kring Globen och det nya som växer fram nu.

– Det är en spegling av ett nu, och samtidigt en frusen historisk situation, säger Jonas Dahlberg, efter att ha hejat på byggledaren. Till verket hör en film som kommer att göras strax före ingivningen i början av september, och visas på den sida som förvandlas till skärm när det blir mörkt och lamporna tänds.

– Först kommer versionerna på de bägge sidorna att vara i det närmaste identiska, men ju längre tiden går, desto större blir differensen. Det blir en filmisk spegling som är gjord vid ett specifikt tillfälle. Ett då. Ett slags filmiskt snapshot som följer hela rotationen under den tid det tar att snurra ett varv. Det kommer att bli spännande att följa hur verket förändras med tiden. Själva idén kom jag faktiskt på när jag satt ute på landet, utanför Fjällbacka, och kom att tänka på svängdörrar. Jag såg plötsligt hur speglingseffekterna och evighetsrörelsen kunde användas på ett intressant sätt. Fånga både nuet och förändringarna på samma gång.

STEN A OLSSONS KULTURSTIPENDIUM 2015

JONAS DAHLBERG

DAVID LUNDQVIST

DAVID LUNDQVIST

Intervju: Sara Michaëlsson & Magnus Haglund
Text: Sara Michaëlsson

Skådespelare, musikalartist, sångare och underhållare, men också utbildad undersköterska och brandman. Mångsidigheten, flexibiliteten och viljan att söka nya utmaningar har gett David Lundqvist möjlighet att pröva många olika genrer. Men skillnaderna mellan scenkonstuttrycken är egentligen små. Till sist handlar allt om närvaro, timing och tonträff. Omsorgen om materialet är densamma vare sig det gäller musik eller dramatik.

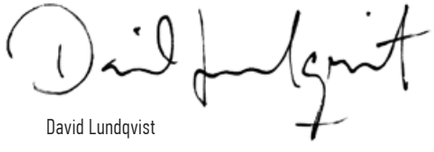

David Lundqvist

– DET ÄR EN LYX att kunna repa i dekor på ett så här tidigt stadium, säger David Lundqvist när han tillfälligt lämnar Göteborgsoperans stora scen och kommer ner till oss i salongen.

Vi sitter med under en öppen repetition av Gershwinmusikalen *Crazy for You*, som öppnar spelåret på operan 2015–2016. Det är drygt fyra veckor kvar till premiären 5 september och just den här dagen – under Göteborgs kulturkalas – har operan öppnat dörrarna för allmänheten och huset är fullt av nyfikna och intresserade göteborgare i alla åldrar.

Regissören och koreografen Mattias Carlsson kommer då och då upp på scenen och visar hur han har tänkt sig det hela, samtidigt som han är öppen och mottaglig för skådespelarnas förslag och impulser. Regin kommer inifrån, inte uppifrån och det finns ett drag av workshop och verkstad över arbetet, en kommunikativ gemenskap. Stämningen i ensemblen är på en gång avspänd och helskärpt. Alla är intensivt koncentrerade och blixtsnabbt mottagliga för de förändringar eller små nyansförskjutningar som prövas.

Det är spännande och givande att ta del av den långa processen mot en färdig föreställning och trots att det vi ser är enstaka scener och lösryckta fragment, växer ändå själva känslan i bröderna George och Ira Gershwins geniala musik och kvicksilversnabba replikväxlingar fram.

David Lundqvist, som spelar salooninnehavaren Lank Hawkins, prövar olika sätt att gestalta barägarens frustration, och vi får se prov på hans plastiskt expressiva spelstil och utvecklade känsla för komik. Den imaginära skylt han kastar ner för trappan och sedan demolerar, blir lika påtaglig och konkret som om den hade funnits där, när han metodiskt och omsorgsfullt knycklar ihop och förstör den.

Denny Lekström, i den manliga huvudrollen Bobby, tränar på höggradigt berusad trappgång och testar olika varianter för att ta sig ner för ledstången, till publikens och medspelarnas förtjusning. Rytmen, samspelet, speltemperaturen och tempot finjusteras och prövas. Det handlar om millimeterprecision och millisekunder. Linjen är hårfin mellan det som tar publiken med överraskning och det som faller platt. Slapstickkänslan och drivet måste finnas där, både i replikskiftena och musiken.

Efter en kortare lunchpaus för ensemblen och ytterligare en repetitionsomgång, går vi med David Lundqvist till caféet för en snabb fika, innan det är dags att följa med till repetitionsrum 3, där han och motspelerskan Elisabeth Hammersböen Rustad, i rollen som Irene, skall nöta litet extra på vissa minst sagt akrobatiska scener.

Vi sätter oss längs väggen och inväntar regissören. Här, på närstudiumnivå, blir den oerhörda noggrannheten och den kärleksfulla relationen till materialet ännu tydligare. Olika lösningar testas – speltempot vrids upp och dras ned och en hel del improvisatoriska infall föds i stunden.

– Ni känns så trygga i det här, jag behöver inte låsa fast någonting. Vi lämnar det litet öppet, säger regissören Mattias Carlsson nöjt.

– Castingen till *Crazy for You* är verkligen extremt bra, säger David Lundqvist, när vi har slagit oss ner på en närliggande restaurang. Klockan närmar sig middagstid efter en hel dags repetitionsarbete.

Just den här föreställningen är litet speciell för David Lundqvists del. Han får inte använda sin tenorstämma i någon högre utsträckning eftersom rollen som saloonägaren Lank Hawkins i mycket är en talroll.

– Det är klart att det är litet frustrerande att inte få sjunga mer, när det är så bra musik, men sammanhanget är så roligt och hela ensemblen jobbar enormt bra tillsammans. Det finns en öppenhet

och ett lyssnande, ett givande och tagande som gör att allt känns lätt. En klok frihet inom givna ramar. Känslan av att vara en del av något större är fantastisk, det finns nästan inget som slår det.

Att det blev just teater- och musikalsammanhang för David Lundqvists del är kanske en blandning av lycklig slump och gynnsamma omständigheter.

– Jag är uppväxt i Landvetter och hade egentligen inga riktiga specialintressen i tonåren, utan hängde mest med mina polare, säger David Lundqvist. Min mamma försökte få mig att göra något – som hon såg det – mer utvecklande och övertalade min äldre bror att låta mig följa med till den teatergrupp där han var aktiv.

Mötet med amatörteatergruppen i Backa, med eldsjälen Sofia Schwanbom som drivande kraft, blev en omvälvande upplevelse. David Lundqvist kom snabbt in i sammanhanget och upptäckte både sin fallenhet för skådespeleri och glädjen i gemenskapen. Det blev en rivstart med titelrollen i musikalen *Sweeney Todd* med Evelyn Jons som motspelerska. Hur viktig och avgörande denna amatörverksamhet var, är något som även sångerskan och artisten Evelyn Jons (Stenastipendiat 2013) har vittnat om. Gruppen blev en central del av tonårstiden och man lärde sig massor – allt från snickeri, dekor och kostymsömnad till sång, dans och teater. Alla var involverade i det gemensamma arbetet.

– Jag fortsatte att vara aktiv i teatergruppen under hela gymnasietiden, säger David Lundqvist. Jag spelade till exempel den gamle gubben Herr Schulz i *Cabaret*, som artonåring. Mina föräldrar stöttade mig till hundra procent, men tyckte samtidigt att jag skulle skaffa mig en utbildning att falla tillbaka på. Jag gick vård- och omsorgsprogrammet på Krokslättsgymnasiet, med inriktning mot akutsjukvård och rehabilitering. Som undersköterska kan man arbeta på många olika ställen.

Hur kom det sig att du började att intressera dig för just musikaluttrycket?, undrar vi.

– Jag lyssnade väl på allt möjligt när jag var yngre, säger David Lundqvist. Men jag tror att det avgörande var när jag fick en stereo av mina föräldrar, med en vinylspelare på toppen. Jag började att botanisera i deras skivsamling och fastnade för *Chess*, som gick på högvarv en lång period. Jag gillade det berättande inslaget, att man fick göra en resa i musiken, vara med om en hel historia. Jag tycker fortfarande att det är det grundläggande i en föreställning – att kunna förmedla en riktig och berörande historia till publiken. För mig blev *Chess* en uppenbarelse, det var teater med en extra dimension!

Men att ta steget in i den professionella musikteatervärlden var fortfarande ingen självklarhet.

– Efter gymnasiet sökte jag vapenfri tjänst i lumpen och fick genom min undersköterskekompetens, möjlighet att utbilda mig till räddningsman och brandman, säger David Lundqvist. Jag skulle just påbörja en praktik som brandman i Partille, när några kompisar från Backatiden ringde och tyckte att jag skulle hänga med dem till Stockholm, där det var audition för *Anne Franks dagbok* på Södra Teater. Väl där gick även jag på provspelningen och fick en liten roll. Det blev min första kontakt med professionell teater, och under de tre månadernas repetitionstid fram till premiären i oktober lärde jag mig massor. Föreställningen blev en succé och spelades ända fram till maj året därpå. Vi spelade både på Södra Teatern och på Cirkus och föreställningen ingick som en del av projektet Levande Historia. Nu kände jag att jag måste ge det här en chans på allvar och ringde till Evelyn Jons, som då kommit in på Artisten i Göteborg, för att be om råd. »Du skall absolut gå här!«, sade hon.

– Men intagningen var bara vartannat år och jag bestämde mig för att använda tiden i Stockholm till att förkovra mig. Hittills hade jag bara sjungit på gehör och jag insåg att jag måste lära mig att läsa noter. Det fanns en notkurs på Kulturama som jag tänkte gå på, men väl där såg jag att man kunde söka till den ettåriga musikalutbildningen, vilket jag gjorde. Jag kom in efter att ha sjungit en Cornelis Vreeswijklåt och »Pretty Women« ur *Sweeney Todd*. Jag använde tiden till att förbereda mig så grundligt som möjligt för att kunna söka till Artisten. Och det gick ju bra. Jag kom in och gick där mellan 2000 och 2003. Brandmanspraktiken fick vänta!

Efter utbildningen på HSM, Högskolan för scen och musik i Göteborg, fick David Lundqvist genast engagemang. Redan innan han hade gått ut skolan blev han erbjuden en roll i Åsa Melldahls uppsättning av musikalen *Allt eller inget* på Göteborgs stadsteater. Föreställningen fick ett mycket positivt mottagande och David Lundqvist kom snabbt in i ensemblen. Att som nybörjare få arbeta tillsammans med erfarna proffs var förstås en fantastisk möjlighet. Genom sin bakgrund och utbildning som sångare kunde David Lundqvist dessutom bidra med kunskaper och erfarenheter som kollegorna på teatern saknade.

– Den fasta ensemblen var jätteentusiastisk och positiv och det var en befrielse att kunna riva den där inbillade väggen mellan musikalvärlden och teaterscenen. Det blev en bekräftelse på att det inte är någon skillnad. Allt handlar om att ta det man gör på allvar, undersöka och utforska materialet ur så många synvinklar som möjligt. Det känns viktigt att inte bli instoppad i ett fack, och det är härligt att få utnyttja hela sin potential, få utmana sig själv i nya sammanhang. Redan under studietiden gjorde jag ett medvetet val när jag sökte praktik på Angeredsteatern och

Att kunna ta ton från orkester eller piano,
att intonera med instrumenten. Att lyssna
på sin motspelare, även med ryggen till,
och på tonläget förstå precis vad de vill.

DAVID LUNDQVIST

där gjorde jag också min första riktiga talroll i en uppsättning av Friedrich Schillers ungdomsverk *Rövare*. Det var strax efter Göteborgskravallerna, och det gjorde laddningen i dramat om revolt och fadersuppror ännu starkare.

Efter sejouren på Stadsteatern i Göteborg följde ett ettårigt turnerande i Danmark med *Les Misérables* och sedan dess har engagemangen i musikaluppsättningar på olika teaterscener och operahus runtom i Sverige rullat på. Under drygt tio år har Wermlandsoperan, Dalhalla, Malmö opera och Göteborgsoperan varit spelplan och hemvist för David Lundqvist. På Wermlandsoperan spelade han 2014 titelrollen i *Shrek* och här i Göteborg har David Lundqvist bland annat medverkat som den fumlige betjänten Robertson Ay i Stina Anckers uppsättning av *Mary Poppins*, som Gottigottgott Johnson i regissören Hans Berndtssons version av *Guys and Dolls* och som Frank Sheldrake i Shaun Kerrisons regi av *Sunset Boulevard*.

En annan viktig roll, som innebar en stor vokal utmaning, var Petunia, den gamla kvinnan i Vernon Mounds uppsättning av Leonard Bernsteins *Candide*, på Wermlandsoperan.

– Jag skulle sjunga i mezzoläge hela föreställningen, säger David Lundqvist. Det blev någon sorts countertenorstämma till slut. Ett riktigt äventyr, men det gick bra. Jag har haft turen och förmånen att få medverka i många intressanta och bra projekt. Här i Göteborg var jag till exempel med i barnoperan *Brundibár*, som ingick i operans helaftonsprogram *Leva, dö och överleva*, där samtliga kompositörer på ett eller annat vis drabbats av antisemitismen och nazismen under Tredje riket. Hans Krásas barnopera skrevs 1938 och repeterades i hemlighet på ett barnhem i Prags getto. Den uruppfördes 1943 i Theresienstadt, dit såväl Hans Krása som större delen av den ursprungliga barnkören

hade deporterats. De flesta av barnen och även Hans Krása dog senare i förintelselägret Auschwitz. Det var en fantastisk och stark upplevelse att få vara en del av det projektet och barnkören var helt enastående! Musiken är också så speciell med sin dubbelbottnade kombination av lättsamhet och bråddjup.

En annan viktig del i David Lundqvists liv som artist är underhållningsgruppen Duratrion. Trion bildades 2009 när David Lundqvist, Tobias Ahlsell och Anders Wängdahl tillsammans medverkade i musikalen *Guys and Dolls* på Göteborgsoperan.

– Vi blev castade som trio och upptäckte hur mycket vi hade gemensamt, säger David Lundqvist. Våra röster klingar så väl ihop och vi fungerar otroligt bra tillsammans. Nu har vi fått det stora förtroendet att, i åtminstone två år framåt, ansvara för operans årliga julshow under namnet *Jul-trad-i-trion*. Det är väldigt roligt att få inblick i hela processen, att ha projektledaransvar och jobba även bakom kulisserna. Med Duratrion är det faktiskt ren glädje hela vägen.

– Allt börjar i kaos när vi spånar intensivt en helg. Sedan renodlar vi vissa spår och väljer till slut ett. Vi har någon gång försökt att dissekera vad det är som gör att vårt samarbete går så bra, men lyckades inte komma längre än att vi uppenbarligen kompletterar varandra perfekt, och att det hittills alltid har fungerat.

Det finns fler planer och drömmar som väntar på att förverkligas, både med Duratrion och i andra sammanhang.

– Chocken har inte lagt sig riktigt än, säger David Lundqvist. Stenastipendiet gör det möjligt att ta den där tiden som krävs för att förkovra sig och utvecklas som sångare och artist. Jag har aldrig varit i New York som vuxen, bara en gång med familjen, som åttaåring. Att få åka dit, gå på teater- och musikalföreställningar, kunna ta sånglektioner, är plötsligt inom räckhåll.

Sedan är det flera andra projekt som surrar i bakhuvudet. När man sitter där på sin kammare dyker det upp en massa idéer som det hittills inte har funnits tid och utrymme att utveckla vidare. Jag växte upp i Landvetter med en äldre halvbror vars pappa är afroamerikan. Hans erfarenheter av att växa upp som svart i ett helvitt samhälle, som det var då på 1970-talet i Landvetter, skulle jag vilja använda mig av. Det är viktiga berättelser, inte minst idag. Att nå den där åldersgruppen mellan 11 och 14, som är så svår att fånga och så litet i fokus. Hur drabbad man kan bli av bra dramatik som talar rakt i ens egen verklighet, vet jag av egen erfarenhet. *Peter Pan*, som jag såg när jag gick i andra klass, var min första stora teaterupplevelse. Jag var helt euforisk. Jag upplevde samma djupa lyckokänsla när jag i 16–17-årsåldern såg *Romeo och Julia* på Backateatern. Vi behöver de starka, berörande berättelserna för att förstå varandra.

AGNES
CASIMIR LINDHOLM

AGNES CASIMIR LINDHOLM

Intervju: Sara Michaëlsson & Magnus Haglund
Text: Sara Michaëlsson

– Det är häftigt att kunna ha en länk tillbaka i tiden, bara genom fiolen!

Agnes Casimir Lindholm kan sedan 2013 titulera sig riksspelman, med musik från Orust som specialitet. Men det är i Mellerud vi hittar henne, där hon sedan två år tillbaka arbetar som stråkpedagog för barn och ungdomar på Kulturskolan.

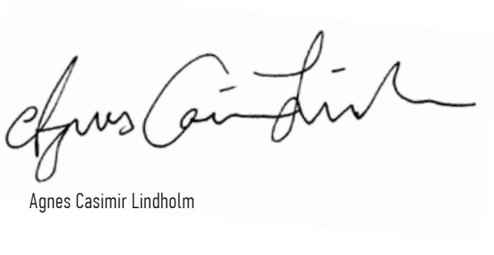

Agnes Casimir Lindholm

VI FRÅGAR EFTER vägen inne på det lilla fiket vid stationshuset. En vänlig kvinna pekar ut den korta sträckan till Kulturskolan. Det hörs att vi är i Dalsland.

Det har just varit skolavslutning och vi möter fullt med finklädda barn och ungdomar på väg ut i sommarlovet. Agnes Casimir Lindholm håller på att plocka i ordning efter terminens sista elevkonsert och vi går in och ser oss omkring i lokalerna. Det märks att Kulturskolan är en viktig institution på orten. Här finns en mängd olika aktiviteter – konsertframträdanden, teaterföreställningar, föredrag – vid sidan av undervisningsverksamheten.

Berätta om hur det började och hur intresset för just folkmusik föddes, ber vi när vi slagit oss ner tillsammans med Agnes Casimir Lindholm i skolans sommartomma café.

– Jag började att spela fiol med den gehörsbaserade Suzukimetoden när jag var fem år och vi bodde strax utanför Tidaholm, säger Agnes Casimir Lindholm. Så småningom lärde jag mig också noter och när jag var 13 år flyttade familjen till Orust. Där fortsatte jag att spela i den kommunala musikskolan och hade en fiollärare, Sören Nilsson, som själv var gotlänning och förmedlade mycket av den gotländska låttraditionen. Sedan spelade vi en hel del keltisk musik också.

– Men jag spelade faktiskt folkmusik tidigt, redan när vi bodde i Tidaholmstrakten. Vi var ute på bröllop och äldreboenden till exempel. Det är roligt att kunna komma så nära publiken. Det var kanske det jag uppskattade allra mest i början. Det där att det var så enkelt och roligt att spela ihop med andra, närheten till både instrumentet, medspelarna och publiken. Den sociala delen av det hela är fortfarande central, men så småningom är det klart att det egna spelet blir allt viktigare. Men just den här lättillgängligheten i folkmusik gör den extra tacksam att jobba med för nybörjare.

Det är något jag verkligen märker med mina egna elever. Det tar inte så lång tid innan man kan spela riktiga låtar.

Efter gymnasietiden i Uddevalla sökte sig Agnes Casimir Lindholm till Malungs folkhögskola, där hon studerade under tre terminer på linjen med inriktning på folkmusik. Intresset för folkmusik hade vuxit sig allt starkare och under åren i Malung väcktes nyfikenheten på den lokala musiktraditionen i Bohuslän och särskilt på hemön Orust.

I medierna är det framförallt låtar från Dalarna och i viss mån Hälsingland och Skåne som får utrymme och uppmärksamhet. Men det finns naturligtvis en rik låtskatt att utforska även i andra delar av landet. Precis som det finns språkliga dialekter finns det landskaps- och sockendialekter i fiolspel och låttraditioner. Men de variationerna är svåra att avläsa i notskrift.

Om man skall hitta en minsta gemensamma nämnare för det luddiga och vida begreppet folkmusik skulle det kanske kunna vara just detta: att musiken huvudsakligen är gehörsbaserad och traderad, förd vidare över generationer från person till person via muntliga berättelser, visor, trallar och danslåtar. Det innebär samtidigt att musiken i sig aldrig kan bli statisk, det finns ingen version som är den »äkta« eller mest ursprungliga. Folkmusiken är nomadisk till sin natur, färdas mellan människorna och färgas av det som varje individ bär med sig.

I det perspektivet är förstås Bohuslän extra intressant med sin långa historia av handel och sjöfart, med täta kontakter och tydliga influenser från Norge, Danmark och inte minst de brittiska öarna.

Efter Malung – och efter några kurser i musikmetodik på Musikhögskolan i Göteborg – följde musiklärarlinjen vid musikhögskolan i Ingesund, där Agnes Casimir Lindholm utbildade sig till stråkpedagog.

– Jag har fortsatt att ta reda på så mycket som möjligt om musiktraditionen på Orust, säger Agnes Casimir Lindholm. Jag har letat i arkiv och lyssnat på gamla rullband och kassettinspelningar. Men allra viktigast är nog samtalen med dem som ägnat sig åt att dokumentera och hålla traditionen vid liv. Ingeborg Leyman – som nu är i 80-årsåldern – spelar själv fiol och kan det mesta om Orusts historia. Göran Premberg, som gett ut skivor med Orustlåtar och själv sökt upp de gamla spelmännen för att lära sig direkt av dem. Margareta Martinsson, som är dotter till en legendarisk Orustprofil, vistrallaren Martin Martinsson, har jag också spelat med. Hon har en hel låtskatt efter sin pappa och spelar hans trallar på fiol. Orust har en intressant blandning av musikstilar tack vare inflödet av impulser och alla geografiska och kulturella kontakter med omvärlden. Man kan höra skillnader mellan södra och norra Bohuslän, där låtarna i norr är mycket snirkligare, oftare går i moll och är tydligare påverkade av den norska spelstilen och traditionen, medan de från södra Bohuslän oftare går i dur och är rakare.

När Agnes Casimir Lindholm 2013 fick Zornmärket i silver – vilket är förutsättningen för att få bli riksspelman – framförde hon tre olika Orustlåtar och på diplomet kan man läsa: »För briljant spel av låtar från Orust.« Vad innebär det att vara riksspelman?

– Det är inga förpliktelser, utan mer en hedersutmärkelse, säger Agnes Casimir Lindholm. Förhoppningsvis leder det till fler engagemang och mer uppmärksamhet, jag är väldigt stolt över att få kalla mig riksspelman.

Vi är förstås nyfikna på att få höra Agnes Casimir Lindholm spela och följer med en trappa upp till hennes repetitionsrum, där hon brukar ta emot sina elever. Ett piano står längs ena väggen i det lilla rummet, men det används inte särskilt mycket i undervisningen. Däremot har Agnes Casimir Lindholm utvidgat lärarrollen som stråkpedagog till att omfatta även celloundervisning. Förutom sitt solospel på fiol spelar hon också själv cello i trion Havet och fiol i folkmusikgruppen Höst.

– Jag ändrar teknik beroende på vad jag spelar, säger Agnes-Casimir Lindholm. Det handlar mycket om stråkföringen, hur jag formar tonerna. Själva stråkhastigheten, anslaget med fingrarna. Det är mycket dansmusik av olika slag på Orust. Vals, schottis, polska, polka, engelska, mazurka, lübeckare, rheinländer. . . Det är musik som jag direkt kan relatera till. Jag *vet* hur det känns att dansa till den.

– Det här är en av de allra första Orustlåtar jag lärde mig, en engelska efter David Andersson.

Agnes Casimir Lindholm börjar att spela och efterhand blir utsmyckningarna och variationerna allt fler och mer intrikata. Spelet hålls samtidigt samman av fraseringen och melodins långa bågrörelser.

Stråkens kontakt med strängarna skapar fiolens speciella ljud. Det är till största delen med stråken som tonen formas och görs intressant. Med stråken skapas sväng och innehåll i musiken.

AGNES CASIMIR LINDHOLM

– Jag kan ta en annan, helt udda låt, säger Agnes Casimir Lindholm. Det är en polska efter Helldin Johansson, »Finska lura«. Jag tror att titeln syftar på sprit, den finska luringen.

Melodin slingrar sig fram med ett märkligt mollsug, oktavsprång och minivariationer. Vi får höra ett exempel på den nordbohuslänska stilen, med tydliga influenser från grannlandet Norge.

– »Koleravalsen« måste jag spela för er!

Det här är en melodi med plötsliga pauser, stunder av mikroväntan när spelet tar ny sats, för att sedan flöda fram i virtuospassager där man återigen kan höra inflytandet från den keltiska musiken. Melodin förändras och förvandlas hela tiden och det är ibland svårt att tro att det är samma låt. Ändå hänger allt ihop, utan att spreta och tappa fokus.

– Det är ju en vals i grund och botten, men jag kan välja att ta den i valsriktning eller tvärtom tona ner det tydligt rytmiska, säger Agnes Casimir Lindholm. Det är en väldigt rolig låt att spela där jag kan plocka fram egenheter, betona detaljer och gå in i variationerna. Det är det som är så roligt med den här sortens musik – att man får sätta sin egen prägel på den, göra sin personliga tolkning. Alla spelmän påverkar låtarna och de olika variationerna påverkar i sin tur varandra. Att få möjlighet att fördjupa mig i detta och kanske kunna resa iväg till de brittiska öarna, lyssna och lära mig mer om musikens resvägar, är något som jag länge har drömt om.

TOMAS
VON BRÖMSSEN

TOMAS VON BRÖMSSEN

Intervju: Sara Michaëlsson & Magnus Haglund
Text: Sara Michaëlsson

– Det handlar om att mötas. Jag vill att publiken skall känna att de har fått träffa någon. En person som har sett dem.

Och publikens gensvar har varit stort. Så stort att extra föreställningar av revyn med namnet Tomas sista revy har fått sättas in på Lisebergsteatern. I oktober flyttar revyn vidare till Stockholm och Intiman där den spelas fram till början av december.

Tomas von Brömssen

NÄR VI TAR PLATS i den fullsatta salongen på Lisebergsteatern där kvällens nypremiär snart skall börja, är sorlet förväntansfullt och stämningen avspänt hemtam. Lokalens intima karaktär är förstås perfekt för en föreställning som i så hög grad bygger på kommunikation och lyssnande. Publikkontakten etableras omedelbart och improvisationsinslagen är många. Tomas von Brömssen vänder sig direkt till publiken, fångar snabbt upp instick och svar.

Titeln – *Tomas sista revy, litet nytt, litet gammalt och himlen därtill* – beskriver också innehållet. Första akten har mer karaktär av gammaldags revy, med återbesök av kända figurer, inte minst Kyparn, Yngve, med sin kanintänder, vita handskar och välstrukna linneservett över armen. Burleskt, halsbrytande och melankoliskt i perfekt avvägning och med ett absolut gehör för tonfall och timing. En sorts besvärjelse av åldrande och död, med skrattet som vapen. »Jag har inget emot att åldras… men jag vill inte bli gammal!«

I andra akten djupnar tilltalet och Tomas von Brömssen går in och ut ur rollerna, ställer sig bredvid, iakttar sig själv. En svärta och ett allvar som hakar fast utan att tynga ner. Utan sorgens skugga finns inte skrattets befrielse. Lyssnandet och öppenheten mot publiken, en risktagande skörhet, är själva förutsättningen för denna svåra balansakt. När clownnäsan försvinner upp i luften som en stillsam avslutning, har publiken kastats mellan skratt och tårar, livslust och melankoli. Den inkluderande värmen är fysiskt påtaglig.

Vi har bestämt att träffas veckan därpå, under en av få lediga dagar mellan teveinspelningar och andra åtagande. Den nya säsongen av *Saltön*, där Tomas von Brömssen åter medverkar, spelas just in i Fiskebäckskil. Tomas von Brömssen bjuder på egenhändigt rostat kaffe, malt i en väggfast handkvarn av gammaldags modell.

– Monsun Malabar! Jag köper råkaffet direkt från en grossistfirma. Jag gillar det hantverksmässiga, att man faktiskt *kan* rosta sitt eget kaffe i stället för att köpa färdigt. Det passar mig fint att utföra den här ritualen varje dag. Det är något tillfredsställande och meditativt över hela proceduren.

Och det är mycket gott. Starkt, mjukt, aromatiskt och smakrikt på samma gång. Alldeles i början av revyn, när Tomas von Brömssen bollar repliker med publiken, säger han: »Jag frågade Håkan Hellström om han hade lust att hjälpa till… « Och salongen förstår genast vad han syftar på. Det succéartade gästspelet med Håkan Hellström, först på Slottsskogsvallen och några år senare på Ullevi, med över 70 000 i publiken, var i mycket en lycklig slump.

– Musikerna Göran Berg, Stefan Sandberg och jag hade spånat tillsammans och satt ihop ett poesiprogram som byggde på hugskott och infall från oss alla tre, säger Tomas von Brömssen. Någon sorts musikalisk diktläsning skulle man kanske kunna säga. *Tidernas förälskelse* kallar vi programmet och texterna handlar om kärlek från olika århundranden. Eller förälskelse. Eller brist på förälskelse. De andra tyckte att jag skulle sjunga Håkan Hellströms »För sent för Edelweiss«. Jag var inte så bekant med låten innan, men upptäckte hur bra den var och vilken fin poet han är. Men han har ju så konstiga betoningar! Kärlek–*e*–n och inte kärleken. Jag var tvungen att ändra litet och göra den på mitt sätt. Spännvidden i programmet är stor: Från Petrarca och Robert Burns över Lars Forssell till Håkan Hellström. Det är en hisnande åkning genom historien, från samtiden rakt ner i medeltiden. Petrarcas ord är lika giltiga i dag.

– När Håkan Hellström för några år sedan fick Lisebergsapplåden var jag där och efteråt, när vi satt och pratade, passade jag på att berätta att jag brukade framföra »För sent för Edelweiss«

på mitt eget vis, och frågade om det var okej. Han blev tyst några sekunder och sade sen: »Du, kan vi inte göra den tillsammans på Slottsskogsvallen!« Jag hörde mig själva svara »Jovisst!«, utan att tänka mig för. Jag var mycket nervös, men Håkan och resten av bandet peppade mig entusiastiskt. Jag måste ha någon sorts inledningsmening, tänkte jag, och var rätt nöjd när jag kom på: »Jag känner mig som Askungen, som äntligen får komma in på slottet och dansa med prinsen – och det är låååångt till klockan tolv.« Inför jättepubliken på Slottsskogsvallen börjar jag »Jag känner mig som Askungen« – ett unisont vrål från 18 000 strupar – »som äntligen får komma in på slottet« – VRÅÅL! Och så fortsatte det. Jag kommer aldrig att komma igenom meningen, tänkte jag. Det var som ett frikyrkomöte. Jag hade inte behövt oroa mig för sången – det var 18 000 som sjöng. Att några år senare få vara med på Ullevi, inför 70 000 människor, var en närmast surrealistisk upplevelse. Men skoj!

I revyn passerar inte bara nya och gamla Brömssenfigurer förbi. Här finns också kollegor från förr närvarande, som spökröster. De avbryter, protesterar och kommenterar det som sker på scenen. Bland dem en oerhört betydelsefull medspelare och vän, Sten-Åke Cederhök. Med teveserien *Albert och Herbert* föddes en stark gemenskap, lika självklar som oväntad. Music hall-kännaren, anglofilen och kabaretälskaren Bo Hermansson hade flyttat över den brittiska komikerduon Ray Galtons och Alan Simpsons komediserie *Steptoe and Son* till göteborgska förhållanden och placerat Albert och Herbert på Skolgatan i Haga. Året var 1974.

– Att jag kom med var också en lycklig slump, säger Tomas von Brömssen. I de första sex avsnitten spelades faktiskt Herbert av Lennart Lundh, då skådespelare på Göteborgs stadsteater.

Av olika anledningar hoppade han av och lämnade sedan helt skådespelaryrket. Jag medverkade i *Rycket*, en högstadiepjäs på Stadsteatern, när Eva Lundblad, producent på Sveriges Television, dök upp på jakt efter en ny Herbert. Jag fick provspela mot Sten-Åke och det uppstod omedelbart en närmast magisk kemi. En ögonblicklig spelkontakt och en ömsesidig tillit. Det var överraskande och oväntat. Han som kom från en helt annan generation och tradition, med sin buskis och sina vitsar, och jag med min skådespelarbakgrund. Men mellan oss fanns en trådlös kontakt som gjorde att man bara kunde slappna av.

– Han hatade att repetera. »Nä pôjkar«, brukade han säga, »nu är det dags att gå hem«. Det var som att hitta mitt rätta element. I grunden fanns skrattet. Vi delade en sorts gräsrotshumor, det som Lars Forssell så fint beskriver i sin text om Sten-Åke, skriven precis efter hans död. Den fanns med i min första revy 1990 och jag har med fragment även i årets revy.

Sten-Åke Cederhök fick aldrig se revyn, han dog strax innan den hade premiär. Tomas von Brömssen letar upp en pärm med Lars Forssells text och läser den för oss. »/. . ./ Ni minns ju hur han var. Knipslug och ömsint. Billig och underbar. För närsom komikern har lämnat scenen så lever skrattet kvar /. . ./«

Skrattet som överlevnadsstrategi, musiken som utlopp för allt det som är svårt att sätta ord på.

– Musiken blir viktigare och viktigare, säger Tomas von Brömssen. Många sorters musik – klassisk musik, jazz, folkmusik och visor. Både sådan som jag gör själv och sådan jag lyssnar på. Jag har egen stol på Konserthuset numera. Det fina är att man går dit och plötsligt får nycklar och öppningar till sådant man tidigare inte haft en relation till eller till och med tyckt verkade tråkigt. Musik är direktverkande på ett annat vis än ord.

STEN A OLSSONS HONORÄRSTIPENDIUM 2015

TOMAS VON BRÖMSSEN

Man får jobba hårdare med språket. Nu är jag i den lyckliga positionen att jag – i alla fall ibland – får hålla på med både musik och ord, på mina egna premisser.

När kom teatern in i bilden?

Om uppväxten i en tvåa på Räntmästaregatan i Lunden har Tomas von Brömssen berättat tidigare, både i intervjuer och från scenen. Hur de fyra bröderna rullade fram järnsängarna på hjul över linoleumgolvet på kvällarna, när det var dags att sova. Hur pappa Birger så småningom öppnade en konst- och inramningsaffär på Räntmästaregatan. Sentimental nostalgi är inte Tomas von Brömssens avdelning, men minnena från barndomsåren är lyckliga. Tillvaron var i mycket rätt okomplicerad och gemenskapen i kvarteret självklar. Uppvaknandet och insikten om klassamhällets mekanismer och regler kom senare, när Tomas von Brömssen, som en av få i kvarteret, fortsatte att studera. Först på Östra Real och senare på Hvitfeldska.

Musikintresset fanns där tidigt, liksom lusten att härma olika dialekter och språk, imitera och fabulera. Först kom trumpeten. En kompis hade en storebror som ägde en trumpet. Lyckorysningarna när instrumentlådan öppnades och den guldglänsande trumpeten avtecknade sig mot den röda sammeten går fortfarande att återkalla. Bleckblåset i Frälsningsarméns söndagsskola, de första egna jazzskivorna, inköpta i Waideles skivaffär vid Redbergsplatsen, en pianospelande klasskamrat i vars hem man kunde lyssna på Mozart och Beethoven, de första besöken på Konserthuset. Trumpeten ersattes så småningom av klarinetten, ett instrument som Tomas von Brömssen fortsatt att spela sedan dess. Edmund Hall, Louis Armstrongs klarinettist, var den förste som grep tag med sin eleganta råhet. Klöset i tonen gick rakt in, det var långt från det polerat virtuosa hos till exempel Benny Goodman.

New Orleansklarinettisten George Lewis känslosamma men enkla spel, uppbyggt kring treklanger, gick lätt att härma även för en nybörjare. Nya världar öppnades.

– Jag har berättat förut om hur jag och min klasskompis Sten Björkander gemensamt inhandlade en enkel rullbandspelare med inbyggd mikrofon, säger Tomas von Brömssen. Hur vi gjorde sketcher och olika påhittade intervjuer där jag spelade en massa konstiga karaktärer. Sedan spelade vi upp det för skolkompisarna och jag blev någon sorts hovnarr som höll absurda tal på fester och tillställningar. Det var ett sätt att smälta in, eller åtminstone hitta en roll i ett sammanhang där jag egentligen kände mig utanför. Den stora skräcken var att bli avslöjad – att jag kom från en helt annan bakgrund och miljö. De flesta av mina klasskamrater bodde i villor och hade egna rum. Jag tog aldrig med någon hem. När jag efter många om och men tog jag studenten, och allihop plötsligt stod där i min svale, höll jag på att sjunka genom jorden. Nu rasar allt! Hela min mödosamt uppbyggda identitet var satt i gungning. Men det var förstås ingen som brydde sig, utom jag själv.

– Efter studenten försvann mina klasskompisar snabbt en efter en – till Lund, Uppsala eller Stockholm, för att bli jurister, läkare och annat. Själv hade jag ingen aning om vad jag skulle göra. »Det får bli teatern«, sade de andra till mig. Det var egentligen inget som jag hade funderat aktivt på, men jag tänkte att jag måste väl ge det en chans och började att spela studentteater på Teater 5, som låg på Viktoriagatan. Jag var med i en absurd pjäs, någon sorts Sandro Key-Åberg-inspirerad parodi. Jag hade en enda replik – som det kom skratt på. Då hade giftet börjat att verka. Jag bestämde mig för att söka till Göteborgs stadsteater. Det var antagningsprov i tre delar och jag minns att jag satt

Kaffekvarnen är köpt på gamla anrika Mauritz kaffe på Fredsgatan som tyvärr inte finns längre. Det här var någon gång på 70-talet och det var också här jag köpte mitt första råkaffe av den karismatiske innehavaren Tord. Kaffesorten som gällde då hette Gammal Java och det allra bästa var om bönorna hade små maskhål. Antagligen förbjudet att sälja, men himmelskt gott!

TOMAS VON BRÖMSSEN

hemma hos Birgitta Palme, som jag bett om hjälp, och försökte nöta in replikerna från *En handelsresandes död*. »Mena vad du säger! Mena vad du säger!«, minns jag att hon upprepade hela tiden medan hon åt på ett äpple. Det gick inte så bra.

Men Tomas von Brömssen gav inte upp och året därpå, 1966, sökte han till Malmö. Liksom i Göteborg var provet i tre delar, men här ingick även ett improvisationsmoment. Man fick en mening och skulle göra någonting utifrån den – i det här fallet »Arvingen till Djävulsgrottan«.

– Jag var likstel av nervositet, men bestämde mig för att våga släppa taget och bara ösa på. Efter ett tag märkte jag att det var ett konstigt oväsen i bakgrunden hela tiden och jag var tvungen att avbryta för att fatta vad det var. Det var juryn som gapskrattade. Jag kom in, och det tror jag var tack vare »Djävulsgrottan«. Sedan gick jag där i tre underbara år. Jag kände bara – Tack! Är det det här jag skall göra, vad skoj! De flesta av mina klasskamrater hade haft skådespelardrömmar hela livet, så var det ju inte för min del. Det var mer i musiken och i skrattavdelningen det började. Vi hade fantastiska lärare, bland annat en teaterpedagog från Lettland, Andris Blekte, som ägnade sig mycket åt improvisation, kroppsteknik, och avslappningsövningar. Han hade en otrolig känsla för tempo och timing och hur nyckeln ligger i att behärska de snabba växlingarna mellan avspänning och aktivitet. Hur närvaron gör allt – även i en stum roll. Att kunna skala bort det oväsentliga, ekonomisera uttrycket. Han älskade fars, komedier och mim och hade haft samma lärare som Marcel Marceau, Étienne Decroux. Här kom också arvet från de stora gamla clownerna in, Chaplin, Grock.

Från Malmö kom också en annan viktig person i Tomas von Brömssens liv, Bo Widerberg. De gjorde både tre spelfilmer tillsammans och teveteater. *Mannen från Mallorca* 1984, *Ormens väg på hälleberget* 1986, *Lust och fägring stor* 1995 och teveteaterföreställningen *Vildanden*, där även Sten-Åke Cederhök medverkade, 1989.

– Det är en ynnest att ha fått jobba med Bo Widerberg, säger Tomas von Brömssen. Han sade precis de rätta sakerna inför varje tagning. I botten fanns en stor kärlek och han fick oss att känna oss som världens bästa aktörer. Det fanns en musikalitet hos Bo Widerberg, ett språköra, som var ganska unikt.

– »Guldfåglarna«, brukade han prata om – impulserna som kommer under en tagning. På sitt egendomliga sätt fick han oss att flyga. »Tänkt inte på det«, kunde han säga inför en replik. »Tänk på mig, tänk på glass.«

– Vad är det jag har varit med om?, minns jag att jag tänkte när jag satt på tåget hem, efter inspelningen av *Lust och fägring stor*. Det var som en riktig present. Bo Widerberg satt ofta med på en stol under tagningarna, det var inte alla som gillade det, men det blev som en sorts suveränt ping-pongspel där han lyckades att fånga upp alla de viktiga bollarna i exakt rätt sekund. När jag och Sven Wollter sammanstrålade på Stadsteatern i *Påklädaren* 2011–2012, hade vi inte spelat mot varandra på 27 år, inte sedan *Mannen från Mallorca*. Vi fick igång ett enormt samspel, det var ett sådant där lyckligt möte där det uppstod en sorts elektrifiering och total spelkontakt, en magi som inte går att kommendera fram eller förutse.

Vad betyder Göteborg?

– Mycket mer än man kanske tror, säger Tomas von Brömssen. Göteborg är … hemma. Jag är tacksam att jag har kunnat fortsätta att jobba här. Det blir ofta så att folk flyttar till Stockholm, där jobben och karriären anses finnas. Inte minst revyerna har gjort det möjligt för mig att stanna bland släktingar, vänner,

barn och familj. Men jag är usel på att komma med tips när folk är på besök och frågar vart de skall gå och vad de skall se. Jag har inga smultronställen på det viset. Det handlar mer om att… vara. I Göteborg kan man *spankulera*, det gör man inte i Stockholm. Men det där med hyllningar till Göteborg gör Håkan Hellström så mycket bättre! Allt behöver inte vara så skôj – hela tiden. Det måste få finnas utrymme för litet svärta runt hörnet också. Så som livet är.

Innan vi lämnar Tomas von Brömssen följer vi med honom in i ett av rummen intill köket, där vi har suttit och pratat runt köksbordet. De stora fönstren vetter ut mot trädgården, med blommor, fruktträd och grönsaksland, där sparris, jordärtskockor och rabarber växer och frodas. Vi stannar till framför en atmosfärrik oljemålning med Göteborgsmotiv. Man ser portalen till en av de gamla ingångarna till Lorensbergsteatern, en blå spårvagn i bakgrunden, en hund – en svart skotte – och några människor som promenerar.

– Det är faktiskt en von Brömssen, säger Tomas von Brömssen. Den är målad 1945. Min pappa Birger målade under hela sitt liv, men ställde aldrig ut. När jag för ett tag sedan fick syn på ett fotografi från de första elevkullarna på Valands målarskola, stod han plötsligt där, uppsträckt och allvarlig, i vit målarrock.

APPENDIX

MOTIVERINGAR
2015 års kulturstipendiater

MALIN BOBECK

För dem som är vana vid att tänka på den vävda textilen som något stillsamt och kontrollerat blir mötet med Malin Bobecks arbete omtumlande. Hennes vävar kränger, lyser och växlar mellan olika stämningslägen. De väcker nyfikenhet och lockar till beröring. I sitt ännu unga konstnärskap siktar Malin Bobeck mot att skapa föränderliga rumsliga strukturer där det senaste inom belysnings- och interaktionsteknik kombineras med handens arbete och omsorg. Hon är del av en bred rörelse inom konsthantverk och design som på ett sökande och frisinnat vis för samman traditionella metoder med vår tids teknologi. Arbetssättet vitaliserar hantverket men skapar också ett nytt och spännande sammanhang för ingenjörsvetenskapens landvinningar. För sitt löftesgivande och uppslagsrika arbete inom textilen tilldelas Malin Bobeck stipendium för 2015 från Sten A Olssons Stiftelse för Forskning och Kultur.

ANDREAS ERIKSSON

Andreas Eriksson arbetar intuitivt, omedelbart, men inte oreflekterat. Tvärtom. Med sin handgriplighet tar han sig bort från det som skulle kunna kallas ett romantiskt naturmåleri. Det är klart att hans konst handlar om minnesbilder och mycket subjektiva upplevelser, inte minst de som vi andra projicerar in i hans svårgenomträngliga landskap. Men för Andreas Eriksson är naturen inget fönster att titta ut från eller att försöka avbilda. Den är först och främst ett arbetsmaterial och i sitt förhållningssätt till naturen är han definitivt en jordbrukare. Naturlyriken vi ser och uppskattar är ett sken som vi med njutning låter oss bedras av. Själv tar han ett steg tillbaka, förblir analytisk och tämligen osentimental när han går fram med sina tunga redskap. För sin kontinuitet och konsekvens, men också för sin okuvliga drift att överraska och ständigt söka nya vägar inom ramarna för sitt eget måleri, tilldelas Andreas Eriksson stipendium för 2015 från Sten A Olssons Stiftelse för Forskning och Kultur.

KLAS LINDQUIST

Den som hör altsaxofonisten och klarinettisten Klas Lindquists musik kan i förstone erfara en lustfylld igenkänning, som en efterklang av en annan tid. Men strax hör man. Lindquist är inte hemfallen åt schabloner och upprepning av en gammal jazzvärld. Hans mjukt svängande spel är friskt och här och nu. Sannolikt har det med frihet att göra. Han är skicklig nog som instrumentalist, arrangör och orkesterledare att inte behöva bekymra sig om någon tyngande tradition. Den bär han istället lätt. Han har tveklöst sina inspirationskällors och mentorers gillande. Och han vet det. För sin okonstlade elegans och skicklighet som instrumentalist och sitt sätt att vitalisera en jazztradition tilldelas Klas Lindquist stipendium för 2015 från Sten A Olssons Stiftelse för Forskning och Kultur.

JONAS DAHLBERG

Jonas Dahlbergs verk undersöker ofta en rämna i tillvaron, glappet mellan verkligheten och vårt försök till förståelse av densamma och med det oss själva. Han gömmer något i sina bilder som talar om förlust och relationer och som berör både kroppens och tankens minne. Genom verk som osäkrar vår tolkning av rum, tid och rörelse förflyttar han glömskans gränser och utmanar vår nyfikenhet och mottaglighet för inlevelse och reflektion. Jonas Dahlberg utforskar ett existentiellt rum, där betraktaren får välja och varsna sin egen resa genom lager av tillstånd, känslor och beslut. För ett konstnärskap som konsekvent bearbetar vår blick i verk som talar om vad vi ser och inte ser, tilldelas Jonas Dahlberg stipendium för 2015 från Sten A Olssons Stiftelse för Forskning och Kultur.

DAVID LUNDQVIST

Den rena glädje, lust och energi som den unge David Lundqvist fann i amatörteatern har i dag omvandlats till ett hantverk som skördar frukter runtom landets scener. Efter otaliga roller och framträdanden i gränslandet mellan teaterns och musikens verklighet, får man en känsla av att det roliga just har börjat för denne oförtröttligt arbetande estradör. Med plasticitet, musikalitet, nyansrikedom och oräddhet tar han sig an scenartistens vardagliga praktikaliteter och utmaningar med ömsom sårbarhet, ömsom lustfyllda absurditeter. För sin omedelbara publikkontakt, sin starka närvaro, sitt genrefria glädjesprutande och sin aldrig sinande arbetslust tilldelas David Lundqvist stipendium för 2015 från Sten A Olssons Stiftelse för Forskning och Kultur.

AGNES CASIMIR LINDHOLM

Den som tänker sig den svenska folkmusiken som en statisk och färdigformulerad musik har mycket att lära av Agnes Casimir Lindholm. Hon visar i sitt spel att den traditionella musiken är en levande process med utrymme för eget konstnärligt skapande. Agnes Casimir Lindholm har sedan tidiga tonår arbetat med att tillgodogöra sig denna levande tradition och sökt att införliva sin egen personlighet i den. Folkmusiken på Orust har alltid levt ett eget liv under radarn för den mer »allsvenska«, men är icke desto mindre en rik folkmusiktradition med en egen karaktär. Det är mycket glädjande att möta unga som tar över stafettpinnen och förvaltar och formar musiken in i nästa tidevarv. För sitt skickliga spel, för förvaltandet av en unik spelmansrepertoar och för sitt konstnärliga förhållningssätt tilldelas Agnes Casimir Lindholm stipendium för 2015 från Sten A Olssons Stiftelse för Forskning och Kultur.

TOMAS VON BRÖMSSEN

Tomas von Brömssen är en av våra största och mest folkkära skådespelare med ett otal filmer, revyer, pjäser och teveserier bakom sig. Sedan genombrottet i den kultförklarade *Albert & Herbert* har han visat prov på sin enastående talang genom att spela allt från tobakshandlare Blomgren i *Saltön* till den Guldbaggebelönade rollen som alkoholiserad handelsresanden i filmen *Lust och fägring stor.* Och nu senast en sjungande och klarinettspelande professor Higgins i *Pygmalion.* I decennier har han roat oss med sin lågmälda och träffsäkra humor. Som få andra lägger han publiken för sina fötter, han rör och berör den med sin utstrålning, sin värme och sin totala närvaro på scenen. För detta tilldelas Tomas von Brömssen honorärstipendium för 2015 från Sten A Olssons Stiftelse för Forskning och Kultur.

CURRICULUM VITAE

MALIN BOBECK

Född 1986 i Lerum
Bor och arbetar i Stockholm

Anställningar, uppdrag	2015– Textildesigner, Malin Bobeck Design, 2014 Fair trade textile design, praktik, Rishikesh, India, 2013 Designassistent, Ekelund Linneväveriet, Horred, 2012 Praktik, Filter Studio, Stockholm, 2008 Scentekniker, *Avenue Q*, Riksteatern, Stockholm, 2007 Scentekniker, *Avenue Q*,, Maximteatern, Stockholm, 2006 Sömmerska, Effektstudion, Stockholm
Utbildning	2010–2014 Textildesign, Bachelor, Textilhögskolan Borås, 2011–2012 Textildesign, utbytesprogram, Fu Ren Catholic University, Taipei, Taiwan, 2009–2010 Textilhistoria, Uppsala universitet, 2007–2008 Mönsterkonstruktion med sömnad, Tillskärarakademin Göteborg, 2005–2006 Textil konsthantverk och design, Väddö folkhögskola, 2002–2005 Industridesign, Polhemsgymnasiet, Gothenburg
Stipendium	2014 Innovativ kultur för projektet »Interactive light emitting textile art«
Utställningar, urval	2015 Swedish Lights and Design, Zurich, 2015 Stockholm Furniture Fair, 2013 Stockholm Furniture Fair, 2011 Milan Furniture Fair, Ventura Lambrate, 2011 Stockholm Furniture Fair, 2011 Designgalleriet, Stockholm

ANDREAS ERIKSSON

Född 1975 i Björsäter
Bor och arbetar i Medelplana

Utbildning	1993–1998 Kungliga Konsthögskolan, Stockholm
Separatutställningar (urval)	2015, Kunstforum Baloise, Basel, Schweiz, 2014, Galleri Riis, Stockholm, Reykjavik art museum, Reykjavik, Galleri Arnstedt, Båstad, Sommer & Kohl, Berlin, Bonniers konsthall, Stockholm, Galleri Susanne Ottesen, Köpenhamn, 2013, Michel Majerus Estate, Berlin, Sommer & Kohl, Berlin, Galleri Riis, Oslo, Stephen Friedman Gallery, London, Galleri Riis, Stockholm, Lidköpings Konsthall, Bror Hjorts Hus, Uppsala, 2012, Galleri Riis, Oslo, 2011, Galleri Riis, Stockholm, Sommer & Kohl, Berlin, Nordiska Paviljongen, Venedigbiennalen, 2010, Galleri Susanne Ottesen, Köpenhamn, Galleri BOX, Göteborg, 2009, Galleri Riis, Oslo, Sommer & Kohl, Berlin, Arnstedt & Kullgren, Östra Karup, 2008, MUMOK, Wien, Galerie Conrads, Düsseldorf, 2007, Art 38 Basel, Art Statements, Basel, Galleri Stefan Andersson Sandström, Umeå, 2006, Galleri Riis, Oslo, Skövde Konsthall, Skövde, 2005, Trondheims Kunstmuseum, Galleri Flach, Stockholm, 2004, Nordiska akvarellmuseet, Skärhamn, Galleri Riis, Oslo, Västerås Konstmuseum, Kristianstads Konstmuseum, Galleri Magnus Åklundh, Malmö, Galleri Stefan Andersson Sandström, Umeå, 2003, Galleri Flach, Stockholm, 2001, Statens Konstråds Galleri, Stockholm
Grupputställningar (urval)	2015, Stephen Friedman at Art Basel, Schweiz, Stephen Friedman at Frieze New York, USA, Maison Louis Carré, Bazoches-sur-Guyonne, Frankrike, 2014, Stephen Friedman Galley at Frieze London, Sommer & Kohl, Berlin, Museum of contemporary art, Olso, Stenersenmuseet, (Munchmuseet) Oslo, 2013, Gumbostrand Konst & Form, Helsingfors, Galleri Rotor, Göteborg, Nordiska akvarellmuseet, Skärhamn, FRAC Auvergne, Frankrike, 2012, Centre Culturel Valery-Larbaud, Vichy, Frankrike, Sao Paulo biennalen, D'Amelio Gallery, New York, Artipelag, Stockholm, Louisiana, Humlebæk, Lautom Contemporary, Oslo, Amos Anderson konstmuseum, Helsingfors, Galleri Susanne Ottesen, Köpenhamn, 2011, Galleri Riis, Stockholm, 2010, Museum Moderner Kunst Stiftung Ludwig, Wien, Moderna Museet, Stockholm, 2009, Galleri Riis, Oslo, Moss, Norge, Bonniers konsthall, Stockholm, Kunstmuseum Bonn, 2007, Kuntsi, Museum för modern konst, Vasa, Finland, Moderna Museet c/o Smedjebacken, 2006, Moderna Museet, Stockholm, Göteborgs Konstmuseum, 2004, Bergens Konsthall, Galleri No 5, Vida Konsthall, Öland, Gävle Konstcentrum, 2003, Pultusk, Polen, ECB, Frankfurt & Berlin, Dunkers Kulturhus, Helsingborg, 2002, Gävle Konstcentrum, Musee d'Art moderne de la ville, Paris, Galleri Flach, Stockholm, Pultusk, Polen, 2001, Kunsthalle zu Kiel, Forsbacka bruk, Liljevalchs Konsthall
Utmärkelser	2007 Baloise Art Prize, Art Statements, Basel
Samlingar	Nationalmuseet för konst, arkitektur och design, Oslo, Louisiana, Humlebæk, Astra Zeneca, Lund, ECB, Frankfurt, Göteborgs Konstmuseum, Landstinget Halland, Moderna Museet, MUMOK, Wien, Skövde Konstmuseum, Statens Konstråd, Sundsvalls Museum, Uppsala Konstmuseum, Västerås Konstmuseum

CURRICULUM VITAE

KLAS LINDQUIST

Född 1975 i Göteborg
Bor och arbetar i Stockholm

Utbildning

1991–1993 Musiklinjen, Hvidtfeldtska Gymnasiet i Göteborg, 1993–1995 Musiklinjen, Skurups Folkhögskola, 1997–1998 Jazz and Contemporary Music Program, Mannes College of Music i New York, 2001–2005 Kompositionslinjen, Kungliga Musikhögskolan i Stockholm

Konsertverksamhet, urval

1995–2002 Bohuslän Big Band, tillsvidareanställd och projektanställd, 1992–1997 Second Line Jazzband, 1998 På Spåret, SVT, 1998–2000 Konsertserien Jazz På Restaurang Jord med Klas Lindquist Nonet, 2002– Claes Janson Band, 2002– Ulf Johansson Werre, 2002– The Stockholm Swing All Stars, 2006– Jan Lundgren Trio, gästsolist, 2006– Mathias Algotsson Trio/kvartett, 2006–2014 Kjell Öhman Trio, gästsolist, 2006–2008 Klas Lindquist Kvartett med gäster på M/S Gustafsberg VII, 2008– Klas Lindquist Nonet, konserter och turnéer, 2010–2011 Gästarrangör och solist med Bohuslän Big Band, »Bird Songs«, 2010– Gästkompositör och arrangör för The Brussels Jazz Orchestra, 2012– Gästkompositör och arrangör samt dirigent för The Brussels Youth Jazz Orchestra, 2012– Gästarrangör för The Blue House Jazz Orchestra, 2014– Lindquist/Söderlind Kvartett

Stipendier, priser, urval

2005 Arne Domnérus Guldsaxen, 2006 Alice Babs-Stipendiet, 2006 Brussels Jazz Orchestra International Composition Contest, First Prize, 2011 Stockholms Stads Kulturstipendium

Diskografi, Urval

2008 Klas Lindquist Nonet, Lift Off, 2010 Klas Lindquist Nonet, You Need It, 2015 Mathias Algotsson Kvartett, Home At Work, 2015 Klas Lindquist, The Song Is You

JONAS DAHLBERG

Född 1970 i Uddevalla
Bor och arbetar i Stockholm

Utbildning

1993–1995 Lunds tekniska högskola, arkitektur
1995–2000 Malmö konsthögskola, MFA

Offentliga verk och uppdrag, urval

2015 *The Mirror*, roterande skulptur utanför Tele2 Arena Stockholm, *An Imagined City*, ljudkonstverk ingången till Arkitekturhögskolan/KTH Stockholm 2014 *Minnenas sår*, vinnande tävlingsförslag till nationella minnesmärken över offren för terrorattentaten i Norge 2011, vid Utøya och vid Høyblokka i regeringskvarteret i Oslo, 2012 scenografi till Verdis Macbeth, Grand théâtre de Genève

Utställningar, urval

2015 Galerie Nordenhake, 2014 Galerie Nordenhake, 2013 Kunstmuseum Bonn, Archizoom, Lausanne, 2012 Göteborgs Konsthall, Arkipelag konsthall, Stockholm, 2011 New Orleans Biennial, Art Basel, 2010 The Lisbon Architecture Triennale, Galerie Nordenhake, New Galerie, Paris, Moderna Museet c/o Jönköpings Länsmuseum, Malmö konstmuseum, 2009 Kunstmuseum Stuttgart, PKM Gallery, Beijing, Juana de Aizpuru, Madrid, Galerie Nordenhake, Korjamoo Gallry, Helsingfors, 2008 Galerie Nordenhake, Kunsthalle Wien, Magazzino d'Arte Moderna, Rom, 2007 Leeum Museum of Art Seoul, Nocole Klagsbrun Gallery, New York, Borås Konstmuseum, Galeria Foksal, Warszawa, 2006 Galerie Nordenhake, PKM Gallery, Seoul, FRAC Dijon, Taipei Biennal, Konshallen Bohusläns museum, Uddevalla, Neue Kunsthalle St Gallen, Schweiz, Moderna Museet, Stockholm, 2000–2006 Safe Zones no 7–11, arkitekturmodeller vid Moderna Museet Stockholm, ZKM Karlsruhe, Museum de Paviljons in Almere, 2005 Marian Goodman Paris, Moderna Museet Stockholm, Bonner Kunstverein, Bonn, Collège de Dornes Gallery, FRAC Bourgogne, Dijon, 2004 Sveriges representant 26th Bienal de São Paolo, Malmö konsthall, Galerie Nordenhake, Berlin, Palazzo Belmonte Riso, Palermo Momentum 04 Moss, Galerie Nordenhake, Stockholm, 2003 Italienska paviljongen Venedigbiennalen, Centre pour l'image contemporaine, Genève, Magazzino d'Arte Moderna, Rom, Kunstverein Langenhagen, Tyskland, Trafo Gallery, Budapest, 2002 Manifesta 4 Frankfurt, IASPIS Gallery, Stockholm, Waygood Gallery, Newcastle, Galerie Nordenhake, Berlin, 2001 Milch Gallery, London, Wanås Foundation, Knislinge, CTRL Space, ZKM Karlsruhe, Index Foundation Stockholm, 2000 BIG Torino, Biennal, Torino, Peep Gallery, Malmö, Bohusläns museum, Uddevalla, Kunstverein, Hannover

CURRICULUM VITAE

DAVID LUNDQVIST

Född 1978 i Landvetter
Bor i Mölnlycke, arbetar i Göteborg

Utbildning

1999–2000 Kulturama, Stockholm
2000–2003 HSM, Högskolan för scen och musik, Göteborg

Scen- och konserterfarenhet, urval

Crazy for You, Lank Hawkins, Göteborgsoperan 2015–2016, regi Mattias Carlsson, *Shrek-the musical*, Shrek, Wermland Opera 2013–2014, regi Shaun Kerrison, *Sommarnattens Leende*, US Fredrik Egermann, Malmö Opera 2013–2013, regi Dennis Sandin, *Evita*, Magaldi, Malmö Opera 2012–2013 regi Linus Tunström, *Les Misérables*, Biskopen / Mon. Thenadier, Malmö Opera 2011–2012, regi Ronny Danielsson, *Sunset Boulevard*, Sheldrake, Göteborgsoperan 2010–2011, regi Shaun Kerrison, *Guys and Dolls*, Gottigottgott, Göteborgsoperan 2009–2010, regi Hans Berndtsson, *Mary Poppins*, Robertson Ay, Göteborgsoperan 2008–2009, regi Stina Ancker, *Candide*, Gamla Kvinnan, Wermland Opera 2008, regi Vernon Mound, *Zorba*, Antrolious, Malmö Opera 2007–2008, regi Ronny Danielsson, *Carmen.* Zuniga, Teatern.nu 2007, regi Ronny Danielsson, *Sweeney Todd*, Beadle Bamford, Wermland Opera 2007, regi Vernon Mound, *Jekyll and Hyde*, Spider, Wermland Opera 2006, regi Ronny Danielsson, *Arn –Ett musikaliskt äventyr*, Arn, Dalhalla 2005, regi Johanna Lascano, *Blodsbröder*, Herr Lyons, Wermland Opera 2005, regi Billy Nilsson, *West Side Story*, Diesel, Wermland Opera 2004, regi Georg Malvius, *Les Misérables*, Biskopen, A-scen Turné Danmark 2003–2004, regi Ryan Matthews, *Allt eller Inget*, Dave Bukatinsky, Stadsteatern Göteborg 2002–2003, regi Åsa Melldahl

AGNES CASIMIR LINDHOLM

Född 1985 i Göteborg
Bor och arbetar i Dalsland

Utbildning

1990-1998 Tidaholms musikskola för Vigo Freij, 1999-2004 Orusts musikskola för Sören Nilsson, 2005-2006 Malungs folkhögskola för Jonny Soling, 2006 Malungs folkhögskola för Patrik Andersson, 2007 fristående kurser Högskolan för scen och musik i Göteborg, 2008-2013 Musikhögskolan Ingesund för bland andra Mats Berglund, Kalle Almlöf, Hans Kennemark, Magnus Ericsson

Stipendier och utmärkelser

2007 Diplom Zornmärkesnämnden, 2009 Bronsutmärkelse Zornmärkesnämnden, 2011 Gurli Springer-Nissvandts fond, 2012 Diplom Zornmärkesnämnden, 2012 Mimi och Mary Althainz fond, 2013 Silverutmärkelse (riksspelman) Zornmärkesnämnden

Musikrelaterade arbeten

vt2011 Lärare på kursen Ensemblespel-folkmusik, Karlstads universitet, 2009-2012 vikariat som fiol- och cellopedagog på Arvika Kultur- och Musikskola vid behov, 2010-2011 vikariat som fiolpedagog på Kulturskolan i Karlstad vid behov, 2012-2014 stråk- och ensemblepedagog Kulturskolan Dals-Ed, 2013- stråk- och ensemblepedagog Kulturskolan Mellerud, 2009- stråk- och ensemblelärare på olika kurser; folkmusikspecifika och allmänna 2000- speljobb; konserter och till dans, ceremonier, festivaler m m både solo och med bl a konstellationerna nedan

Spelat med och influerats av

World wide orchestra – storbandsfolkmusik, *Orustkvartetten* – kammarmusik med bl a Helga Hussels, *World fusion collective* – storbandsfolkmusik; musiker, arrangör och styrelsearbete, *Göran Premberg* – traditionell Orustmusik, *Ingeborg Leyman* – traditionell Orustmusik, *Elin Jonsson* – traditionell folkmusik, *Viktoria Forsman* – visa/jazz, *Höst* – nutida och traditionell folkmusik, *Havet* – *fusion*/pianotrio (cello)

MOTTAGARE AV
STEN A OLSSONS KULTURSTIPENDIUM

2015–1997

2015 textildesignern Malin Bobeck
konstnären Andreas Eriksson
saxofonisten Klas Lindquist
konstnären Jonas Dahlberg
musikalartisten David Lundqvist
violinisten Agnes Casimir Lindholm

2014 konstnären Hilda Hellström
kontrabasisten Jenny Ryderberg
ljusdesignern Max Mitle
musikalartisten Philip Jalmelid
typsnittsdesignern Carolina Laudon
tonsättaren Roger Johansson

2013 danskompaniet Art of Spectra
(Ulriqa Fernqvist & Peter Svenzon)
konstnären Patrick Nilsson
musikalartisten och sångerskan Evelyn Jons
musikern och sångerskan Mariam Wallentin
konstnärerna Nathalie Djurberg & Hans Berg
författaren och poeten Johannes Anyuru

2012 konstnären Cajsa von Zeipel
konstnären Mattias Nilsson
violinisten Ellen Hjalmarson
gitarristen & sångaren José González
trumpetaren Per Ivarsson
konstnären Per Agélii

2011 konstnären Henrik Håkansson
fagottisten Emily Hultmark

2010 konstnären Patrik Andiné
smyckekonstnären Karin Johansson
formgivaren Johan Linton
dramatikern Mattias Andersson
gitarristen Susanna Risberg
operasångerskan Karolina Andersson

2009 konstnären Johan Zetterquist
konstnären Jörgen Svensson
klädformgivaren Rickard Lindqvist
musikalartisten Jonas Schlyter
pianisten Mikael Holmlund
mezzosopranen Ann-Kristin Jones

2008 operasångerskan Malin Byström
konstnären Annika von Hausswolff
skådespelerskan Mia Höglund-Melin
sångerskan Sarah Riedel
scenografen Heidi Saikkonen
trumpetaren Pierre Thorwald

2007 pianisten Jonas Olsson
operasångaren Ludvig Lindström
kontrabasisten Nina de Heney
dansaren Anna Westberg
konstnären Jenny Magnusson
konstnären Helen Dahlman
konstnären Mandana Moghaddam

2006 cembalisten Andreas Edlund
musikalartisten Glenn Nilsson
violinisten Jenny Sjöström
träskulptören Mats David Gahrn
konstnären Ola Åstrand
konstnären Annica Karlsson Rixon

2005 cellisten Claes Gunnarsson
musikalartisten Åsa Fång
operasångaren Anders Lorentzson
konstsmeden Tore Svensson
operasångerskan Annalena Persson
konstnären Anna-Maria Ekstrand
konstnären Yngve Brothén

2004 skådespelerskan Hanna Bogren
skådespelaren Johan Gry
slagverkaren Daniel Berg
multiartisten Nina Åkerblom Nielsen
skulptören Claes Hake
konstnären Marie Capaldi

2003 violinisten Sara Trobäck
sångerskan Lindha Svantesson
trubaduren Axel Falk
konstnären Maria Lindberg
konstnären Christina Skårud
keramikern Herman Fogelin
keramikern Eva Hild

2002 violinisten Anders Hjortvall
flöjtisten Ann Elkjär Hansen
dansaren Isabel Fortes
dansaren Therese Fredriksson
fotografen Mikael Olsson
konstnären Ulf Kihlander
konstnären Kent Karlsson
fotografen Monica Englund

2001 sopranen Camilla Tilling
trubaduren Martin Bagge
konstnären Katarina Andersson
konstnären Lars-Göran Nilsson
konstnären Lars Blomqvist
konstnären Kent Lindfors

2000 Kungsbacka pianotrio:
violinisten Malin Broman
cellisten Jesper Svedberg
pianisten Simon Crawford-Phillips
konstnären Ewa Brodin
konstnären Jarl Ingvarsson
konstnären Berit Lindfeldt
konstnären Jens Fänge
konstnären Pekka Söderberg

1999 konstnären Lars Hansson
konstnären Pål Svensson
konstnären Leo Pettersson
konstnären Britt Ignell
konstnären Jill Lindström

1998 litteraturkritikern Jonas (J) Magnusson
författaren/keramikern Rose-Marie Nilsson
poeten Jörgen Lind
författaren Margareta Lindholm
Teater Bhopa
(Johan Holmberg & Alexander Öberg)
författaren/redaktören Gunnar D Hansson

1997 kostymdesignern Linda Carlén
tonsättaren Joel Eriksson
keramikern Eva Hild
konstnären Per Petersson

KOLOFON

Redaktörer & skribenter: Sara Michaëlsson & Magnus Haglund
Fotograf: Peter Claesson
Föreställningsfoto, *Notorious,* s.07 Mats Bäcker
Grafisk form: Ola Ingvarsson Design (OiD)
Tryck: Göteborgstryckeriet 2015
ISBN: 978-91-979978-4-3

Utställning på Göteborgs konstmuseum
Malin Bobeck, Jonas Dahlberg & Andreas Eriksson
5 december 2015–21 februari 2016
Utställningsansvarig: Johan Sjöström

Sten A Olssons Stiftelse för Forskning och Kultur
Box 311 57 · 400 32 Göteborg · www.stenastiftelsen.se

Göteborgs konstmuseum · Götaplatsen · 412 56 Göteborg
info.konstmuseum@kultur.goteborg.se · www.konstmuseum.goteborg.se

STEN A OLSSONS STIFTELSE FÖR FORSKNING OCH KULTUR

GÖTEBORGS KONSTMUSEUM